

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Г.П. Терентьєва

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Навчальний посібник

Харків, 2003

УДК 001.894:002(075)

ББК 73уя7

Т 35

Друкується за рішенням Вченої ради ХДАК
(протокол № 6 від 27 грудня 2003 р.)

Рецензенти:

Кушнарєнко Н.М., доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член Міжнародної академії інформатизації,
завідуюча кафедрою книгознавства та фондознавства
Харківської державної академії культури;
Прохорова В.Г., завідувача сектором патентної
документації відділу технічної літератури

Терентьєва Г.П.

Т 35 **Інформаційне забезпечення патентної діяльності:**
Навч. посібник/ Харківська державна академія культури.
— Х.: ХДАК, 2003. — 100 с.

УДК 001.894:002(075)

ББК 73уя7

У навчальному посібнику узагальнено теоретичні знання про інформаційне забезпечення фахівців патентної діяльності. Розглянуто створення, накопичення, поширення патентно-інформаційних ресурсів. Висвітлено патентно-інформаційну діяльність в системі інтелектуальної власності. Розкрито об'єкти промислової власності та оформлення на них заявних документів, проведення їх експертизи. Висвітлено нові інформаційні технології у патентно-інформаційній діяльності.

Розраховано для студентів та викладачів бібліотечно-інформаційних та документознавчих факультетів вузів культури.

© Г.П. Терентьєва

© Харківська державна академія культури

ВСТУП

Розвиток інноваційної діяльності, використання прогресивних технологій, реалізація інвестиційних програм сприяють створенню науково-технічного та технологічного комплексів, які є проявом інтелектуального потенціалу суспільства, рівня його матеріальної та духовної культури.

Одну з провідних ролей в одержанні відомостей про нові науково-технічні досягнення відіграє патентно-інформаційна система, наявність якої є одним із дієвих заходів що сприяє охороні інтелектуальної власності в Україні.

Першим законодавчим актом у сфері охорони промислової власності в незалежній Україні стало затверджене у вересні 1992 року «Тимчасове положення про правову охорону промислової власності і раціоналізаторських пропозицій в Україні». З липня 1994 року набули чинності закони України про охорону прав на винаходи, корисні моделі, знаки для товарів і послуг. Чинна законодавча нормативна база, в цілому, забезпечує потреби правової охорони винаходів і інших об'єктів промислової власності, які є результатом інтелектуальної діяльності.

Утворені, з використанням сучасних інформаційних технологій, національний патентно-інформаційний фонд і довідково-пошуковий апарат та розроблені стандарти «Патентні дослідження» і «Патентний формуляр», які повинні використовуватися в усіх галузях господарської діяльності на етапах створення і використання об'єктів науки і техніки, дають підставу вважати, що державна система охорони промислової власності в Україні, в цілому створена, діє і розвивається.

Інформаційне забезпечення потреб фахівців залежить здебільшого від створення, нагромадження, поширення патентно-інформаційних ресурсів різноманітних установ, серед яких важливе місце відводиться патентним центрам, науковим і науково-технічним бібліотекам, органам науково-технічної інформації, які проводять патентні дослідження. Дані патентно-інформаційних накопичень широко використовуються у світовій практиці, як показники рівня технічного потенціалу країни, галузей економіки, наукових досягнень, як оцінка стану та прогнозування роз-

витку техніки і технологій, виявлення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності тощо. У зв'язку з цим обізнаність працівників патентних підрозділів з існуючими патентними ресурсами, їхньою специфікою, розмаїтістю і засобами використання є необхідною умовою підготовки висококваліфікованих фахівців.

В даному посібнику більше уваги приділяється об'єктам промислової власності. Головна мета посібника — надати студентам теоретичні знання про особливості документно-інформаційних ресурсів як основи для інформаційного забезпечення потреб фахівців. Структура навчального посібника передбачає: виділення об'єктів інтелектуальної власності та відповідних законодавчих актів до них; надання знань про патентну документацію і її інформативність; набуття навичок в проведенні патентного пошуку; орієнтація в експертизі патентних документів та оформлення заявок. Важливе значення приділяється міжнародним угодам в яких приймає участь Україна.

РОЗДІЛ 1. ПАТЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розвиток суспільства неможливо уявити без творчої інтелектуальної діяльності його членів. Розумова діяльність особистості в будь-якій галузі знань сприяє появі нових технологій, машин, літературних або образотворчих творів тим самим забезпечує поступовий розвиток не лише своєї держави, але й людської спільності в цілому. Наслідки інтелектуальної діяльності фіксуються у товарі, або документі, який засвідчує творче рішення питання конкретною особою і саме вона є власником цього твору. Так виникає потреба у понятті «інтелектуальна власність».

Слід зазначити, що саме поняття «інтелектуальна власність» не нове, і використовується людством XVIII ст. Вперше це поняття з'явилося у патентному законі Франції (7 січня 1791 р.) де стверджувалося, що будь-яка нова ідея проголошення і здійснення якої може бути корисним суспільству, належить тому, хто її

створив. Згодом такі закони з'явилися в інших державах, а у XIX ст. виникла потреба у міжнародній організації з інтелектуальної власності. В цьому посібнику ми не ставимо за мету розглянути історію розвитку проблеми, їй присвячено достатньо видань. В наш час цим питанням займається Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), яка визначає інтелектуальну власність як авторське право, так і права, що пов'язані з різними видами промислової власності, а також захистом від недобросовісної конкуренції. Існують і використовуються матеріальні і нематеріальні продукти інтелектуальної діяльності як об'єкти привласнення.

В інтелектуальній діяльності слід виділити дві складові: суб'єкт, тобто той хто здійснює творчий процес (винахідник, автор твору літератури, науки, мистецтва тощо) та об'єкт — наслідок творчої діяльності (машина, роман, підручники тощо). Різноманіття сфер творчої діяльності людини зумовлює наявність великої безлічі об'єктів інтелектуальної власності. Існують різні точки зору на визначення та групування об'єктів інтелектуальної власності. На наш погляд, найбільш доцільне виділення 4 груп об'єктів інтелектуальної власності.

1.1. Об'єкти інтелектуальної власності

I. Об'єкти авторського права

(+)¹ *Твори науки*: Це письмові твори наукового, технічного, прикладного характеру (книги, брошури, статті, комп'ютерні програми); ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, архітектури; усні твори (виступи, лекції, промови, проповіді); переклади; бази даних.

(+) *Твори літературні*: Письмові твори, белетристичного характеру; збірники обробок фольклору; енциклопедії та антології; усні твори.

(+) *Твори мистецтва*: Музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори, хореографічні, пантомі-

¹ (+) — на дані об'єкти відповідними державними установами видаються охоронні документи.

ми та інші твори створення для сценічного показу та їх постановки, аудіовізуальні твори; твори образотворчого та прикладного мистецтва, архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; фотографії; сценічні обробки, аранжировки, обробки та перекладів творів, твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо, якщо вони не охороняються законами України про правову охорону об'єктів промислової власності.

Правова система є одним із найважливіших елементів надійного керівництва науково-технічною політикою та важливим стимулом винахідницької діяльності. Власник патенту у продовж визначеного періоду має виключне право на використання винаходу за своїм розсудом, він захищений від конкуренції та може забороняти використання винаходу всім іншим особам без його дозволу за винятком визначеним законом.

Авторське право це сукупність правових норм, які регулюють відносини автора з особами та організаціями, які складаються у зв'язку зі створенням та використанням творів науки, літератури та мистецтва. Власник авторського права сповіщає про свої права, використовуючи знак охорони авторського права.

Права, які захищають виступи виконавців, фонограм та програм ефірного мовлення, називаються «суміжними», тобто правами в галузях суміжних з авторським правом.

II. Об'єкти суміжних прав

(+) *Виконавці*: Виконані вперше на території України, зафіксовані на фонограмі або включені в передачу організації оповіщення.

(+) *Виробники фонограм*: Місце знаходження виробника і перша публікація фонограми — на території України або протягом 30 років з дня першої публікації в другій країні.

(+) *Організації мовлення*: Місцезнаходження та здійснення передачі з передавача, який знаходиться на території України.

Основою законодавчого регулювання авторських та суміжних прав України є Закон «Про авторські та суміжні права» (від 23.12.1993) зі змінами від 11.07.2001 р., який поширюється на твори науки, літератури, мистецтва тощо.

Істотним розширенням захисту авторських та суміжних прав є регулювання окремих питань охорони в Законах, що нормують різноманітні аспекти творчої діяльності: «Про наукову і науково-технічну експертизу» (10.02.1995 р.), «Про інформаційні агентства» (28.02.1995 р.), «Про рекламу» (3.07.1996 р.), «Про видавничу діяльність» (5.06.1997 р.), «Про систему Громадського телебачення і радіомовлення України» (18.07.1997 р.), «Про кінематографію» (13.01.1998 р.), «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів» (31.05.1995 р.).

III. Об'єкти науково-технічної інформації

(-) ² *Науково-технічна інформація*: Результати науково-дослідницької, дослідницько-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та суспільної діяльності, зафіксованої в формі, що забезпечує їх відтворення, використання та розповсюдження.

(+) *Програми для ЕОМ*: Форма представлення даних та команд, призначених для функціонування ЕОМ, створених в результаті творчої діяльності автора.

(+) *Банки даних*: Форма надання і організація сукупності даних, систематизованих так, що можна знайти та обробити за допомогою ЕОМ, створена в результаті творчої діяльності автора.

(-) *Топографії інтегральних схем*: Зафіксоване на матеріальному носіїві просторово-геометричне розташування сукупності елементів інтегральної мікросхеми та зв'язків між ними, створених в результаті творчої діяльності автора.

(-) *Наукові відкриття*: Установлення раніше не відомих, об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу.

(-) *Раціоналізаторські пропозиції*: Нова та корисна для підприємства пропозиція, яка йому подана, що передбачає створення або заміну конструкції виробів, технології виробництва та техніки, що використовується чи складу матеріалу.

В період становлення системи охорони інтелектуальної власності в Україні (1991-1997 рр.) було внесено ряд Законів, що регулюють окремі сфери соціально-економічної діяльності: «Про

² (-) — об'єкт в Україні не реєструється

власність (7.02.1991 р.) — розділ «Правова інтелектуальна власність», «Про зовнішньоекономічну діяльність» (16.04.1991 р.), «Про інформацію» (2.10.1992 р.), «Про науково-технічну інформацію» (25.06.1993 р.), «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросистем» (5.11.1997 р.).

IV. Об'єкти промислової власності

(+) *Винахід*: Продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин); спосіб; застосування раніше відомого продукту чи способу за новим призначенням, що відповідає умовам патентоспроможності, винахідницькому рівневі та промисловій придатності.

(+) *Корисні моделі*: Конструктивне виконання устрою, який є новим та промислово придатним.

(+) *Промисловий зразок*: Форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб, якщо вони нові та промислово придатні.

(+) *Знаки для товарів і послуг*: Словесні, зображальні, об'ємні та інші позначення або їх комбінації, які виконані в якомусь кольорі чи об'єднанні фарб, що відповідають умовам правового захисту.

(+) *Сорти рослин*: Сорт є новим та відповідає вимогам якості, однорідності та стабільності (селекційні досягнення).

(-) *Породи тварин*: Порода є новою і відповідає вимогам якості, однорідності та стабільності (селекційні досягнення.).

(-) *Ноу-хау*: Логічний висновок, що забезпечує технічне досягнення і не має при цьому аналога (англ. «знаю як»).

(+) *Фірмове найменування*: Найменування підприємства, зареєстрованого на місцевому (регіональному) рівні, яке є його візитною карткою і частиною його іміджу.

(-) *Захист від недобросовісної конкуренції*: Захист через судові органи від недобросовісних конкурентних дій: змішування з господарською діяльністю конкурента або її дискредитація, повне копіювання (імітація) товарних знаків або продукції конкурента, порівняльна реклама тощо.

(-) *Зазначення географічного походження товарів*: Визначення, ідентифікуюче визначений товар, що походить із конкретно-

го району чи місцевості країни, коли якість або інші характеристики товару, на яких базується його репутація, обумовлені географічним місцем походження товару.

(+) *Секретні об'єкти промислової власності*: Об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки), які містять державну таємницю.

В незалежній Україні з 1993 року розпочалося оформлення прав на види промислової власності. Верховна Рада прийняла низку законів, які становлять основу законодавчого врегулювання відносин у цій сфері. Найважливішими з них є: «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» (від 15.12.1993 р.) доповнений 01.06.200 р.; «Про охорону прав на промислові зразки» (від 23.12.1993 р.); «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (від 23.12.1993 р.); «Про охорону прав на сорти рослин» (від 21.04.1993 р.); «Про захист від недобросовісної конкуренції» (від 01.01.1997 р.); «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (від 16.06.1999 р.).

В той же час були внесені суттєві зміни та доповнення до вже чинного законодавства з метою його вдосконалення.

Зважаючи на те, що винаходи та відкриття можуть містити інформацію державної таємниці, Верховна Рада 19 січня 1995 року затвердила «Положення про порядок оформлення та використання прав на винаходи, корисні моделі та промислові зразки, які складають державну таємницю».

Існуюча законодавча база охоплює всі напрями діяльності що свідчить про те, що в Україні створена законодавча база, необхідна для регулювання правових відносин у сфері інтелектуальної власності. Затвердження чинних документів в цілому та окремих елементів є важливим компонентом формування теоретичного підґрунтя для переходу до стратегічного управління системою законодавства України про інтелектуальну власність.

Таким чином, серед об'єктів інтелектуальної власності значне місце посідають об'єкти промислової власності. Вони є ланцюгом в системі об'єктів інтелектуальної власності і відіграють значну роль у економічній, технічній та технологічній діяльності суспільства.

1.2. Центральні органи державної влади у сфері охорони інтелектуальної власності

Рівень підтримки творчої діяльності здебільшого залежить від рівня розвитку конкретної держави, соціальної та економічної системи, що створена державою. Крім того, характер та обсяг державної підтримки залежить від політичних рішень, які базуються на національному пріоритеті, цілях та інтересах країни.

Протягом останніх років в Україні сформувалося досить розгалужена організаційна структура органів, які прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері охорони інтелектуальної власності.

У структурі законодавчої влади Верховної Ради України, у складі Комітету з питань науки і світи створений Підкомітет з питань інноваційної діяльності і захисту інтелектуальної власності.

У структурі судової влади в 2000 р. сформовані Колегія суддів Вищого господарського суду України з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, апеляційні господарські суди з цих питань у складі господарських судів АР Крим, обласних судів, міст Києва та Севастополя.

Структура органів виконавчої влади охоплює наступні установи: Міжвідомчий комітет з проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності — постійно діючий орган при Кабінеті Міністрів України, створений у лютому 2000 р. для координації діяльності органів виконавчої влади у сфері охорони інтелектуальної власності.

Постановою Кабінету міністрів України від 26.06.2000 р. було створено *Державний департамент інтелектуальної власності (Департамент)*, який є урядовим органом державного управління, що діє у складі Міністерства освіти і науки та йому підпорядковується. На Департамент покладені функції централізованого органу державної виконавчої влади у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності. Він реалізує стратегію державної політики з питань правової охорони об'єктів промислової власності, авторських прав та забезпечує функціонування єдиної патентної системи України; здійснює економічну, фінансову,

науково-технічну, інвестиційну, соціальну політику у сфері інтелектуальної власності та розробляє на основі результатів аналізу діяльності державної системи охорони інтелектуальної власності пропозиції щодо їх вдосконалення; вносить у встановленому порядку до Міністерства освіти та науки пропозиції щодо участі України в роботі міжнародних організацій з інтелектуальної власності, здійснює міжнародне співробітництво та бере участь в підготовці та укладенні міжнародних угод з питань інтелектуальної власності.

При Департаменті створено Консультативну раду з представників усіх творчих спілок України та окремих творчих діячів України. Створена також Апеляційна палата для розгляду в адміністративному порядку заперечень проти рішень за заявками на винаходи, корисні моделі, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем і позначення походження товарів.

У сфері інтелектуальної власності діють також міністерства та відомства України.

Центральним органом, що забезпечує захист від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності є *Антимонопольний комітет України*.

Міністерство юстиції України бере участь у розробці законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законотворючу діяльність у цій сфері з іншими сферами законодавства та відповідає за його адаптацію до законодавства Європейського Союзу.

Міністерство внутрішніх справ України здійснює заходи з попередження чи викриття злочинів, пов'язаних з порушенням авторських і суміжних прав. Особливу увагу приділяє попередженню та викриттю фактів тиражування і розповсюдження контрафактної аудіовізуальної продукції, неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення, а також фактів виробництва та розповсюдження факсифікованої продукції з незаконним використанням товарних знаків відомих вітчизняних і зарубіжних виробників.

Контроль за нарахуванням і сплатою податків при ввезенні та виробництві (складанні) аудіо- і відеопродукції та території Ук-

раїни здійснює *Державна податкова адміністрація України*. Вона вилучає та знищує контрафактну продукцію, що і сприяє захисту інтелектуальної власності, у тому числі авторських прав на аудіо- та відеопродукцію.

Державна митна служба України — забезпечує реєстрацію переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності та здійснює комплекс заходів з недопущення переміщення через митний кордон України товарів, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності.

Державний контроль за дотриманням законодавства України про захист прав споживачів, а також про рекламу в цій сфері здійснює *Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України*.

Служба безпеки України — бере участь у розробці та здійсненні заходів із захисту державних таємниць України; в передбаченому законодавством порядку сприяє підприємствам, установам, організаціям, підприємцям у збереженні комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України.

Важливу роль у структурі органів регулювання охорони інтелектуальної власності відіграють організації, що утворюють інфраструктуру у діяльності в цій сфері:

Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.006.2000 р. № 175 створено *Український інститут промислової власності* (Укрпатент) — державне підприємство, яке перебуває у сфері управління цього міністерства та *Державного департаменту інтелектуальної власності*. Головні функції Укрпатенту:

- приймання заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності;

- проведення експертизи заявок на відповідність їх умовам надання правової охорони;

- забезпечення державної реєстрації об'єктів промислової власності, змін їх правового статусу та офіційної публікації відповідних відомостей;

- створення, актуалізація та забезпечення функціонування патентно-інформаційної бази, необхідної для проведення експертизи та довідково-пошукового апарату;

— забезпечення фізичних та юридичних осіб інформацією про об'єкти промислової власності;

— забезпечення формування фондів національної патентної документації в органах державної системи науково-технічної інформації України та ін.

Українське агентство з авторських і суміжних прав є основною ланкою охорони авторських прав; належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України та Державного департаменту інтелектуальної власності. Агентство забезпечує охорону авторських і суміжних прав правовласників України та інших країн і їх правонаступників на території України та за її межами; проводить державну реєстрацію прав авторів на твори науки, літератури та мистецтва; забезпечує фізичних і юридичних осіб інформацією про об'єкти авторських і суміжних прав; надає допомогу авторам та іншим правовласникам авторських і суміжних прав в управлінні їх майновими правами та ін.

З метою сприяння інноваційній активності та надання допомоги учасникам інноваційного процесу у вирішенні питань, що стосуються сфери промислової власності створено *Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг* (філія Укрпатенту). У Центрі виконуються роботи на замовлення, надаються консультації та інші види послуг, включаючи складання комплексу документів для подання заявки на одержання правової охорони об'єкта промислової власності в Україні та за її межами тощо.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності — створений у складі Академії правових наук і має стати спеціалізованою установою для проведення наукових досліджень у сфері інтелектуальної власності, участі у розробці проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності, підготовки експертних висновків із зазначених питань.

Важливу роль в функціонуванні системи органів регулювання інтелектуальної власності відіграє *Інститут патентних повірених* — представників у справах інтелектуальної власності, які є незалежними та діють на підставі Положення про представників у справах інтелектуальної власності. Патентні повірені надають фізичним і юридичним особам послуги, пов'язані з охороною прав інтелектуальної власності, представляють їх інтереси перед Дер-

жавним департаментом інтелектуальної власності та установами, що належать до сфери його управління, судовими органами, кредитними установами, у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами.

Аналіз структури органів з регулювання діяльності у сфері охорони інтелектуальної власності в Україні дозволяє зробити висновок, що система державних органів перебуває у завершальній стадії і здатна виконувати основні функції охорони інтелектуальної власності.

Контрольні питання:

1. Охарактеризувати об'єкти авторських та суміжних прав.
2. Розкрити об'єкти промислової власності.
3. Назвати основні Закони об'єктів інтелектуальної власності.
4. Визначити функції центральних органів державної влади у сфері охорони інтелектуальної власності.

Основна література

1. *Бару М.І.* Охорона прав винахідників та раціоналізаторів. — К., 1988. — С. 38-45.
2. *Бачун О.* Захист права інтелектуальної власності в Україні //Право України. — 1997. — № 1. — С. 61-62.
3. *Ващук Я.* Об'єкти інтелектуальної власності //Бизнес Информ. — 1996. — №14. — С. 12-13.
4. *Дубинський М.І.* Огляд законодавства в сфері інтелектуальної власності та практика його застосування в Україні //Адвокат. — 1996. — № 3. — С. 55-59.
5. Законодавство України у сфері інтелектуальної власності: проблеми до СОТ: Матеріали слухань у Комітеті з питань науки і освіти Верховної Ради /Упорядник Г.О. Андрошук.-К.: Парламентське видво, 2002.-359 с.
6. Законодавство України про інтелектуальну власність: (із змінами і доп. на 15.04.1998 р.) /Укладач В.М. Ігнатенко. — Х., 1998. — С. 3-12.
7. *Паламарчук В.* Інтелектуальна власність у правовому вимірі//Інтелектуальна власність. — 2001. — №1-2 — С.3-8.
8. Патентное законодательство: нормативные акты и комментарии. — М.: Юрид. лит., 1994. — 272 с.
9. *Шенкаренко М.* Діяльність Держпатенту України: цифри та факти/ / Інтелектуальна власність. — 1999. — №9. — С. 20-23.

РОЗДІЛ 2. ПАТЕНТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ОСНОВА ПАТЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Патентно-інформаційні діяльність: поняття та зміст

Згідно із Законом України «Про науково-технічну інформацію» патентна документація є складовою частиною інформаційних ресурсів системи науково-технічної інформації України. На основі досліджень патентної документації виявляють країни і фірми, які створюють нові технології, оцінюють технічний рівень конкурентів і на підставі отриманих даних приймають виважені рішення щодо планування розвитку галузей економіки, промисловості, областей техніки тощо.

Практичним завданням патентно-інформаційної діяльності є збір, оперативна обробка світового потоку патентної документації, її збереження та цілеспрямоване обслуговування користувачів усіх рівнів.

Патентна інформація — це оперативна, достовірна і повна інформація про результати науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших видів творчої діяльності, заявлені і визнані винаходами, корисними моделями, промисловими зразками та іншими об'єктами промислової власності, а також відомості про охорону прав винахідників, заявників, власників охоронних документів.

Таким чином, патентна інформація — це інформація про всі види об'єктів промислової власності, яка публікується в офіційних виданнях патентних відомств різних країн, регіональних патентних відомств (наприклад, Європейське патентне відомство — ЄПВ), міжнародних організацій (наприклад, Всесвітня організація інтелектуальної власності) та інформаційних центрів («Derwent» — Велика Британія, «Chemical Abstracts» — США, РЖ ВИНІТИ — Росія тощо). Патентна інформація публікується у формі повних описів до заявок і виданих патентів (свідоцтв), рефератів або формул винаходу і бібліографічних даних (видання патентних відомств та інформаційних центрів).

Реєстрацію об'єктів промислової власності, а відтак — публікацію патентної документації та інформації, здійснює понад 120

країн світу і 5 міжнародних та регіональних патентних організацій. Світовий патентний фонд містить понад 30 млн. описів, зокрема:

— близько 4 млн. описів до чинних охоронних документів на винаходи;

— понад 8 млн. зареєстрованих знаків для товарів і послуг (окрім 300 тис. міжнародних реєстрацій, що здійснені відповідно до Мадридської угоди і відповідають приблизно 3 млн. національних реєстрацій);

— 1,35 млн. чинних реєстрацій промислових зразків.

Щороку світовий патентний фонд поповнюється близько 800 тис. описів винаходів, у тому числі 400 тис. описів винаходів до нерозглянутих заявок, 100 тис. — до акцептованих заявок, 300 тис. — до виданих патентів.

Темпи зростання обсягу світового потоку патентної інформації становлять у середньому 2-3 % на рік. Зростання її обсягів само по собі не є ні причиною, ні формуючим чинником науково-технічного розвитку, проте є досить достовірним її індикатором. Патентна документація виявляє кореляцію між показниками патентування винаходів у конкретних технічних галузях, фірмах, країнах і станом науково-технічної та виробничо-економічної діяльності, і тому її аналіз є найбільш достовірним у разі оцінки світового рівня техніки і технології.

Основу патентно-інформаційної діяльності становить патентний фонд. Патентний фонд — це впорядковані патентні документи, довідково-пошуковий апарат, патентно-правова, патентно-економічна, патентно-асоційована література, нормативно-методичні матеріали з питань охорони промислової власності.

Нині Україна має в своєму розпорядженні патентно-інформаційні фонди загальним обсягом понад 80 млн. документів (без урахування обсягу патентно-інформаційної бази Укрпатенту), що зосереджені в 20 регіонах країни. Зазначені ретроспективні ресурси зберігаються в фондах системи науково-технічної інформації, зокрема Державній науково-технічній бібліотеці (ДНТБ), територіальних центрах науково-технічної та економічної інформації (ЦНТЕІ: Київському, Запорізькому, Львівському, Луганському, Одеському, Харківському, Херсонському, Кримському, Кірово-

радському, Донецькому, Івано-Франківському, Хмельницькому, Чернівецькому, Рівненському, Вінницькому, Житомирському, Черкаському, Чернігівському) організаціях і підприємствах різних галузей промисловості, Національній Академії наук України, великих обласних бібліотеках, тощо. Значний обсяг ретроспективної патентної інформації (12 млн. картотеки з російськомовними рефератами описів винаходів 14-ти країн світу і 2-х міжнародних організацій) зберігається в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації (Укр ІНТЕІ).

З метою забезпечення широкого доступу громадян до патентно-інформаційних ресурсів у сфері інтелектуальної власності Кабінет Міністрів України від 19 серпня 2002 р. прийняв постанову «Про утворення Державної патентної бібліотеки». Функції Державної патентної бібліотеки — міжнародний документообмін; координаційний та інформаційно-методичний центр регіональних та галузевих фондів патентної документації.

Фонд патентної бібліотеки унікальний за своїм складом, оскільки є єдиним в Україні, що містить близько 9 тис. офіційних бюлетенів патентних відомств 53 країн світу, 3 міжнародних і регіональних організацій. Серед них бюлетені таких промисловорозвинених країн, як США, Велико Британія, Франція, Німеччина, Швейцарія, Японія, Австрія, а також усіх країн СНД і Балтії. Офіційні бюлетені здебільшого надходять на традиційних паперових носіях, повні описи до заявок і патентів деяких зарубіжних країн (Польща, Словаччина, Канада, Німеччина (ГДР)) представлені на папері та мікрофішах.

Використання патентної інформації, зокрема проведення її пошуку в таких величезних масивах, пов'язано зі значними труднощами. Патентні відомства, впроваджуючи у свою діяльність технологію використання оптичних дисків, набувають можливість підвищення ефективності використання і зберігання патентних фондів.

Надання методичної та консультаційної допомоги стосовно створення баз даних, формування та експлуатація мереж віддаленого доступу до патентної інформації, випровадження сучасних інформаційних технологій сприятимуть поліпшенню патентно-інформаційної діяльності в Україні.

2.2. Патентна документація

Найповнішим та систематизованим джерелом інформації про технічні рішення, створені людством протягом двох останніх століть, є фонд патентної документації. Патентна документація — це сукупність первинних та вторинних документів, складених відповідно до патентних законодавств країн світу, які офіційно визнають наявність винаходів, промислових зразків та товарних знаків. Патентна документація, як джерело технічної інформації, представлена описами винаходів, документацією про промислові зразки, корисні моделі та товарні знаки. Патентний документ — це один з основних джерел інформації, яку вивчають спеціалісти при розробці нової техніки та технології, при прогнозуванні, на стадії наукових досліджень, під час промислового та експериментального використання технічних засобів.

Реєстрацією винаходів та видачею патентних документів займаються спеціальні патентні відомства

Серед офіційних публікацій патентних відомств відокремлюють:

1. Первинні описи до заявок на винаходи (які не пройшли та не проходили попередню експертизу):

- опис винаходу до охоронних документів
- опис корисних моделей
- опис промислових зразків

2. Вторинні офіційні публікації про зміни в стані правової охорони (про зміни власників правових документів):

- офіційні бюлетені (в Україні це «Промислова власність»)
- періодичні та реферативні видання (видання колишнього СРСР «Внедренные изобретения», «Изобретения стран мира», а також журнали типу «Вопросы изобретательства» (пізніше набув назву «Патенты и лицензии», в Україні журнал «Інтелектуальна власність»).

Слід зазначити деякі аспекти, які пов'язані з регіональною патентною інтеграцією й міжнародною охороною промислової власності. Європейське патентне відомство видає такі матеріали: опис винаходів до заявок на європатент; опис винаходів до європатенту; європейський патентний бюлетень; анотації до заявок на європатенти.

Бюро Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності публікує опис винаходів до міжнародних заявок (згідно з процедурою Договору патентної кооперації) і «Бюлетень міжнародних заявок».

Юридичний статус патентної документації зумовлений тим, що вона служить: для фіксації прав винахідника, заявника і патентовласника; для встановлення пріоритету заявлених і запатентованих винаходів; для оголошення відомостей про технічні рішення для запобігання порушення прав винахідника.

Патентна документація має різні строки юридичної дії, формується на різних стадіях патентного діловодства і може бути в опублікованому або неопублікованому вигляді.

Особливості патентної документації, як джерела інформації: вірогідність, тому що вона підлягає ретельній експертизі на новизну й корисність; стабільна форма викладення матеріалу; випереджаючий характер стосовно інших джерел інформації; мінімум дублювання відомостей науково-технічного характеру, які наводяться не в патентній літературі тощо.

Серед окремих патентних документів слід розглянути опис до патенту на винахід.

Опис до патенту на винахід

Основним інформаційним патентним документом є опис на винахід. Він містить комплекс технічних, правових і економічних відомостей. В описі технічна суть винаходу подається повно, щоб фахівець зміг здійснити винахід на основі відомостей опису. З цією метою наводиться сфера винаходу, характеристика прототипу, мета винаходу та методи її досягнення.

Опис винаходу має уніфіковану структуру: титульний лист, вступна частина, опис конкретного втілення об'єкта винаходу з посиланнями на креслення (у разі необхідності), формула винаходу.

Вимоги до кожного структурного елемента опису, зазвичай, визначаються нормативно-законодавчою базою країни. Уніфікована форма титульного листа визначена стандартами BOIB ST. 10/B, ST .9, ST. 3, ST. 13, ST. 6, ST. 16, ST. 2.

Згідно зі стандартом ST/10/B «Розташування елементів бібліографічних даних» на титульний лист виносяться всі основні бібліог-

рафічні дані про документ. Згідно з патентними законодавствами різних країн бібліографічна частина містить близько 25 інформаційних даних. Це назва країни або Патентного відомства; у деяких країнах замість назви країни — герб, в інших — герб та назва країни. Зазначаються також: найменування охоронного документа «Опис до патенту»; номер охоронного документа, індекси класифікації винаходів (національної або МПК), дати подання та реєстрації заявки, дата публікації опису винаходу в патентному бюлетені та номер бюлетеня, автор, заявник, назва винаходу.

Важливим у діяльності ВОІВ є прийняття спеціальних цифрових кодів (кодів ІНІД) для ідентифікації бібліографічних даних патентних документів, що містяться на титульному листі опису винаходу і в офіційних бюлетенях. Використання кодів ІНІД забезпечило: одноманітність застосування бібліографічних елементів; подолання мовних і патентно-правових бар'єрів; автоматизованій апробації і пошуку патентної інформації.

Стандартом ST. 9 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних патентних документів і свідоцтв додаткової охорони» встановлено категорії бібліографічних елементів (Додаток № 1)

Для позначення країн і організацій застосовують стандарт ВОІВ ST. 3 «Рекомендовані стандартні дволітерні коди», що рекомендуються для країн, адміністративних одиниць і міжурядових організацій, що входять до мінімуму країн РСТ. (Додаток №2)

Для позначення видів патентних документів застосовують буквено-цифрові коди згідно зі стандартом ВОІВ ST.16 «Рекомендовані стандартні коди для ідентифікації різних видів патентних документів». Наприклад, у Франції застосовують такі коди: А 1 — заявка на винахід; В 1 — патент на винахід. В Україні: А — патент, виданий без проведення експертизи за суттю; А 1 — патент, який пройшов кваліфікацію.

Обсяг правової охорони визначається формулою винаходу. Тлумачення формули повинно здійснюватися в межах опису винаходу та відповідних креслень. За системою побудови формула може бути одноланковою або багатоланковою. При одноланковій формула складається з одного пункту; багатоланкова — двох або більше пунктів, але всі необхідні ознаки необхідно викласти в першому пункті формули, який називається голов-

ним і має правове значення. Інші пункти називаються залежними. Формула будується за чіткими правилами, вивіряється і редагується експертом науково-дослідного центру патентної експертизи.

Після формули подається власне опис винаходу, який складається із вступної частини і опису конкретного втілення винаходу. Вступна частина опису винаходу містить його загальну характеристику та інформацію про сферу, до якої належить винахід і його використання; характеристику аналогів і обраного прототипу, результатом удосконалення якого є даний винахід.

Аналог винаходу — це відомий до дати подання заяви засіб, сукупність суттєвих ознак якого подібна до сукупності ознак заявленого винаходу. Патентні аналоги дозволяють виявити аналогічний правовий захист в інших країнах. Пошук цього виду документів є необхідним при експорті виробничої продукції і корисний при ліцензійних переговорах. Пошук вважається завершеним і успішним при виявленні першої публікації опису виду. Прототип — це аналог винаходу

Суть винаходу виражається через сукупність суттєвих ознак, необхідних для досягнення технічного результату, який забезпечує заявлений винахід. Такими ознаками є ті, що пов'язані з названим результатом. У цьому розділі докладно розглядаються завдання, на рішення яких спрямований заявлений винахід, та вказується досягнутий технічний результат.

Згідно з положенням Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» розрізняють два види публікацій про винаходи:

- публікація опису до патенту України на винахід;
- публікація опису до патенту України на винахід терміном дії 6 років.

Для ідентифікації цих публікацій застосовуються коди видів документів згідно зі стандартом VOIB ST.16. Коди видів документів проставляються в правому верхньому кутку під кодом ІНІД (13). Код виду документа складається з літерної і цифрової частин. Літерна частина коду ідентифікує:

- С — опис до патенту України на винахід;
- А — опис до патенту України на винахід терміном дії 6 років;

U — опис до патенту України на корисну модель.

Цифрова частина коду виду документа в описі до патенту на винахід ідентифікує:

C1 — перша публікація опису до патенту на винахід, який публікується за позитивним рішенням ЄСПР;

C2 — перша публікація опису до патенту на винахід, який публікується на основі національної заявки.

Опис за своїм обсягом є основною частиною опису винаходу. Нині в країнах описи до патенту на винахід публікуються на паперовому носії та використовуються сучасні носії інформації — оптичні диски CD-ROM (Compact Disk Read — Only Memory).

Згідно з правилами подання заявки об'єкт винаходу повинен бути детально викладений графічно.

Патентний бюлетень

Оснoву джерел інформації становить офіційне видання патентних відомств — офіційний патентний бюлетень. Відповідно до стандарту ВОІВ ST.9 офіційний патентний бюлетень — це офіційне видання патентного відомства, що містить публікації стосовно прав на об'єкти промислової власності згідно з національним патентним законодавством чи міжнародними договорами та угодами з питань охорони промислової власності. У бюлетенях містяться відомості про подані, викладені чи опубліковані заявки, а також про видані охоронні документи.

Відомості, що публікуються, можуть подаватися як:

- короткий перелік бібліографічних даних;
- бібліографічні дані у повному обсязі;
- бібліографічні дані з анотацією, рефератом, пунктом (тама)

формули;

— бібліографічні дані з анотацією, рефератом, пунктом (тама) формули та основним кресленням.

Публікації в патентних бюлетенях систематизовані за видами об'єктів промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем). Інформація про об'єкти систематизована як за номерами охоронних документів, так і за індексами відповідної класифікації, найменуваннями заявників (власників охоронних документів).

У багатьох державах у структурі патентних бюлетенів містяться оперативні показники: систематичні (упорядковані за класифікаційними індексами), нумераційні (упорядковані за номерами заявок чи патентів), іменні (упорядковані за іменами винахідників чи іменами та найменуваннями власників патентів).

Більшість держав (у тому числі й Україна) окремим виданням публікують річні, систематичні, нумераційні та іменні показники.

Україна

З 1993 року в Україні з періодичністю 4-6 разів на місяць виходить друком двома випусками офіційний патентний бюлетень «Промислова власність». Перша містить відомості про винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем. Друга: промислові зразки, знаки для товарів і послуг кваліфіковані зазначено походження товарів.

У розділі бюлетеня «Офіційні повідомлення» друкуються законодавчі та нормативні матеріали, інструкції, тексти укладених договорів, матеріали конвенцій, ВОІВ, повідомлень Європейського патентного відомства.

У розділі «Публікація відомостей про заявки на винаходи, що прийняті до розгляду» заявки до розгляду експертизою подаються такі бібліографічні дані: реєстраційний номер заявки, індекси Міжнародної патентної класифікації (МПК), дата подання, ім'я заявника та авторів винаходу, відомості про конвенційний пріоритет, назва та формула винаходу.

Відомості про заявки публікуються за їх реєстраційними номерами. Усі бібліографічні дані проіндексовані кодами відповідно до стандарту ST.9.

Публікації упорядковано за індексами МПК.

До цього розділу видаються систематичний та нумераційний показники.

Відомості про видачу патентів на винаходи (корисні моделі) публікуються в розділі бюлетеня «Публікація відомостей про видачу патентів України на винаходи (корисні моделі)». Інформація цього розділу містить бібліографічні дані та формулу винаходу. Матеріал подано за індексами МПК.

У публікаціях про патенти на корисні моделі приводяться бібліографічні дані та формула корисної моделі.

У розділі бюлетеня «Патенти на промислові зразки» подаються: бібліографічні дані, назва та зображення промислового зразка. Публікації про патенти на промислові зразки упорядковані за номерами патентів. До розділу публікацій про промислові зразки видаються такі покажчики:

— систематичний покажчик патентів на промислові зразки (індекс МПК, реєстраційний номер заявки, номер патенту);

— нумераційний покажчик заявок на промислові зразки (реєстраційний номер заявки, номер патенту, індекс МПКО);

— нумераційний покажчик патентів на промислові зразки (номер патенту, реєстраційний номер заявки, індекс МПКО).

Публікації відомостей про свідоцтва на товарні знаки і знаки обслуговування, які внесені до Державного реєстру товарних знаків і знаків обслуговування України, здійснюються в патентному бюлетені в розділі «Свідоцтва України на знаки для товарів і послуг».

У публікаціях подаються такі дані: номер свідоцтва про реєстрацію товарного знака, строк закінчення дії реєстрації, реєстраційний номер заявки, дата подання заявки, початок дії свідоцтва, заявлене позначення товарного знаку, автор та власник товарного знаку, колір, індекс Міжнародної класифікації товарів і послуг та перелік товарів та послуг, для яких зареєстровано даний товарний знак.

Публікації упорядковані за номерами свідоцтв про реєстрацію.

Пошук інформації про товарні знаки в бюлетені забезпечують покажчики:

— систематичний покажчик номерів свідоцтв на товарні знаки і знаки обслуговування (індекс МКПО, реєстраційний номер заявки, номер свідоцтва);

— нумераційний покажчик заявок (реєстраційний номер заявки, номер свідоцтва, індекс МПКО);

— нумераційний покажчик свідоцтв (номер свідоцтва, реєстраційний номер заявки, індекс МПКО).

У розділі бюлетеня «Передача прав» містяться відомості про ліцензійні договори та договори про передачу права власності на об'єкти промислової власності.

У останньому розділі бюлетеня «Сповідження», подається інформація щодо відомостей про продовження та припинення строку дії патентів (свідоцтв), про зміну повного імені власника охоронних документів; матеріали про виправлення помилок у публікаціях відомостей про видачу охоронних документів; відомості про видачу дублікатів патентів на об'єкти промислової власності; рішення Апеляційної ради стосовно зміни правового статусу об'єктів промислової власності та інші офіційні повідомлення.

Велика Британія

З 1889 року у Великій Британії видається щотижневий бібліографічний бюлетень «Офіційний журнал. Патенти». Основним розділом бюлетеня є відомості про повні описи акцептованих заявок. Крім того, в бюлетені публікуються офіційні відомості різного законодавчого характеру: анулювання, продовження та поновлення патентів, відомості про реєстрацію та видання патентів на промислові зразки та ін.

Починаючи з 1855 року видається бюлетень «Реферати заявок на винаходи.» Бюлетень являє собою окремі тематичні зошити, які виходять по 25 групам. Групи об'єднуються в розділи, що відповідають національній класифікації винаходів, мають самостійні випуски, де передбачена певна нумерація.

З 1876 року у Великій Британії стали випускати раз на тиждень бюлетень «Товарні знаки,» матеріал у якому згруповано за Міжнародною класифікацією товарних знаків.

Німеччина

З 1878 року патентне відомство видає щомісяця офіційний патентний бібліографічний бюлетень «Patentblatt», в якому подаються бібліографічні дані та назва винаходу. Як додаток до цього бюлетеня з 1968-1981 рр. видавались два бюлетені: «Витяги описів винаходів неакцептованих заявок «та «Витяги описів винаходів акцептованих заявок». Про кожний винахід співіщалися бібліографічні відомості та приводилася патентна формула. З 1982 року видається лише один бюлетень «Витяги описів винаходів до патенту.»

Відомості про корисні моделі інформуються з 1964 року в бюлетені «Витяги описів корисних моделей».

Бібліографічна інформація про промислові зразки публікується в офіційному органі Міністерства юстиції «Федеральний покажчик «з 1949 року. Особливістю видання є те, що публікація про промислові зразки подається не систематизовано, а за алфавітом назв місцевостей, де подавалися заявки на промислові зразки.

Бібліографічна інформація про товарні знаки публікується з 1894 року в «Бюлетені товарні знаки,» який виходить два рази на місяць.

Росія

Офіційний бюлетень «Винаходи. Корисні моделі», як самостійне видання, діє з 1924 року. За цей час він неодноразово змінював свою назву.

З 1994 року видається ще два бюлетеня: «Товарні знаки. Знаки обслуговування. Найменування місць походження товарів» та «Промислові зразки»

Про кожний із об'єктів промислової власності подаються бібліографічні дані, пункт формули (зображення), креслення. Матеріал розташовано за МПК та за номерами охоронних документів. Усі номери мають наскрізну нумерацію.

США

З 1872 року щотижня патентне відомство видає офіційний патентний бюлетень «Official Gazette» (Офіційна газета). Про винаходи містяться бібліографічні дані, пункт формули, креслення. Бюлетень має такі розділи:

Офіційний (про патентне діловодство)

Захисні публікації (з 1968 року)

Перевидані патенти

Патенти на рослини

Видані патенти на винаходи: матеріал групується тут за трьома підрозділами: (Загальний та механіка; Хімія; Електрика)

Зміни у виданих документах

Покажчики.

Окремим випуском подається інформація про видані патенти на промислові зразки та товарні знаки.

Франція

З 1884 року видається «Офіційний бюлетень промислової власності», який виходить в чотирьох самостійних випусках. Відомості про винаходи містить бюлетень «Реферати», матеріал в якому згруповано за МПК. Наступний випуск «Показчики» своє видання розпочав з 1969 року. Інформація про промислові зразки публікується в бюлетені «Малюнки та моделі». Відомості про товарні знаки наводяться у виданні «Фабричні та торгові знаки та знаки обслуговування»

Японія

Інформація про винаходи в Японії подається в патентному бюлетені «Токке-Кохо». Патентна документація лише з 1952 року публікується сучасною літературною мовою, тому фонд Японії для пошуку розпочинається з цього періоду. Кожний номер бюлетеня містить по 40 описів винаходів. У 1971 році в Японії введена система відкладеної експертизи, в зв'язку з чим почали публікуватися заявки, які не пройшли експертизу, що зумовило видання бюлетеня «Токай Токке — Кохо».

Оперативна інформація про нові промислові зразки публікується у «Віснику промислових зразків», які виходять окремими збірками і містять близько 100 описів зразків із їх зображенням та бібліографічними даними.

Щотижня видається бюлетень товарних знаків «Сехе Кохо», де містяться відомості про зареєстровані товарні знаки із їх зображеннями та бібліографічними даними.

Таким чином, більшість розвинених країн мають сталу офіційну інформацію про об'єкти промислової власності. Її обсяг та стан зумовлені історією, традиціями, технічними можливостями та сучасним станом винахідництва в країні.

2.3. Системи класифікації винаходів

Практичне використання патентної документації неможливе без її класифікації. Тому зі зростанням обсягу інформації класифікація винаходів є важливим заходом пошуку в патентних фондах.

Мета класифікації — це розподілення описів винаходів та інших патентно-інформаційних документів за тематичними рубриками для забезпечення орієнтування в їх потоці та пошуку матеріалів згідно з запитамі споживачів. На основі прийнятої системи класифікації винаходів здійснюється індексування та розстановка патентної документації у фонді.

Історично в кожній промислово-розвинутій країні складали свої системи класифікації винаходів. У ХІХ ст. у США, Великій Британії, Німеччині та інших країнах набули поширення національні класифікації винаходів (НКВ). Схеми класифікацій, які застосовуються для різних об'єктів промислової власності, відображають стан галузей техніки. Гнучкість класифікацій дозволяє відображати описи винаходів за різними ознаками в різних аспектах. З розвитком і диференціацією техніки кількість ступенів та рубрик класифікації збільшувалася. Це, особливо, стосувалося країн з дослідною системою перевірки винаходів на новизну. Країни з явочною системою патентування, яка не передбачала перевірку новизни заявок винаходів, не мали необхідності в детальній класифікації. Тому ступінь деталізації тієї чи іншої національної системи класифікації винаходів залежить, зазвичай, від прийнятої системи експертизи.

Класифікації винаходів являють собою багатоступеневі системи розподілу знань, організовані за принципом від загального до конкретного. Це означає, що наступні цифри чи букви індексу визначають диференціацію галузі, яка класифікується.

У відомих класифікаціях винаходів використовуються: галузевий (предметно-тематичний), функціональний та функціонально-галузевий принципи підрозділу системи знань. Галузевий (предметно-тематичний) принцип передбачає класифікацію об'єктів залежності від їх застосування в тій чи іншій галузі знань. Функціональний принцип класифікації — це розподіл об'єктів, який ураховує тотожність основних функцій чи ефект, який вони роблять незалежно від їх галузевого застосування.

Окрім НКВ створена Міжнародна патентна класифікація (МПК), яка використовується усіма країнами світу паралельно з НКВ.

Міжнародна патентна класифікація

Текст першої редакції МПК був створений відповідно до положення Європейської конвенції про міжнародну класифікацію патентів на винаходи від 19 грудня 1954 року. Домовленість про розробку проекту МПК було досягнуто ще в 1951 році. Для цієї системи складачі урахували ряд вимог:

- придатність для усіх країн незалежно від системи патентування (явочна чи перевірна);
- максимальна логічність структури (як розподіл класів за підрозділами, відповідно до принципу від загального до конкретного);
- можливість розширення змісту рубрик, внесення доповнень до їх назви, та наповнення їх без зміни структури класифікації; охоплення сучасних галузей знань.

Побудована МПК на основі німецької системи класифікації. За структурою це п'ятиступенева система класифікації, яка містить вісім розділів, позначених заголовними буквами латинського алфавіту від А до Н.

А — Задоволення життєвих потреб людини.

В — Різноманітні технологічні процеси.

С — Хімія, металургія.

Д — Текстиль, папір.

Е — Будівництво, гірнична справа.

Ф — Механіка, освітлення, опалювання; двигуни і насоси; зброя і боєприпаси; підривні роботи.

Г — Фізика.

Н — Електрика.

Її основою є функціонально-галузевий принцип ділення понять. Так, найменування та зміст розділу А відповідає функціональному принципу, а розділи Д, Е — галузевому.

Кожний із розділів поділяється на класи, які позначаються двома арабськими цифрами, і містить до 99 класів, причому окремі номери можуть бути пропущені з метою введення у разі необхідності нових класів. Класи діляться на підкласи, для їх позначення використовуються заголовні букви латинського алфавіту, підкласи — на групи, які позначаються непарним числом, та підгрупи, які позначаються двозначними парними числами, що надає можливість при необхідності замість пропусків уводити нові рубрики. Перша

підгрупа в кожній групі позначається індексом 00. Група від підгрупи відокремлюється косою рисою (С 01 В, 1/12)

До окремих розділів МПК наводяться самостійні таблиці. Окремим випуском видано алфавітно-предметний покажчик та методичні вказівки з використання МПК.

Кожні п'ять років Об'єднаний спеціальний Комітет МПК вносить доповнення та зміни. Нині діє 7 редакція МПК. Старі патенти не рекласифікуються і для ефективної роботи читач повинен знати як діючі, так і давні списки класифікаційних підгруп.

МПК передбачає систематизацію не описів, а безпосередньо винаходів, тому вона є більш фактографічною класифікацією. Характерна особливість усіх класифікаторів — у їх прикладному характері та в галузевому чи спеціалізованому напрямках. Вони покликані вирішувати локальні завдання особливої орієнтації й у цьому їх методичне значення.

МПК сприяє однозначності класифікації патентних документів у міжнародному масштабі, є ефективним інструментом для патентних відомств та інших споживачів, які здійснюють пошук патентних документів з метою встановлення новизни та оцінки внеску винахідника в заявлене технічне рішення (включаючи оцінку технічної прогресивності та корисності результату). МПК є основою для упорядкування патентних документів, що полегшує доступ до технічної інформації, яка міститься в ній; для вибіркового розподілу інформації серед споживачів патентної інформації; визначення рівня техніки в окремих галузях; отримання статистичних даних у сфері промислової власності, що, в свою чергу, дозволяє визначити рівень розвитку різних галузей техніки.

Німецька система класифікації

Одна із найбільш поширених, яка застосовувалася у більшості європейських та скандинавських країн та в СРСР. Уперше німецька класифікація була опублікована в 1906 році. Її основою є предметно-тематична ознака підпорядкування галузей. Класифікаційні рубрики характеризують або вироби, або технологічні процеси. Всього у системі 89 класів, що мають близько 20 тисяч рубрик. Німецька система об'єднує рубрики чотирьох категорій: клас, підклас, група та підгрупа.

Порядок розміщення класів в ній визначається алфавітним розміщенням німецької назви класів від А до Z. Така структура не є логічною і призводить до відриву суміжних (за галузевою ознакою) класів. Тому в німецькій системі широко використовуються посилання до споріднених (суміжних) класів, груп, підгруп, які суттєво спрощують завдання для установаження точного класу винаходу і наводяться в дужках.

Американська система класифікації

Американська система класифікації є однією з перших класифікацій винаходів. Вона була опублікована в 1830 році. Її основою побудови є функціональна ознака підпорядкування знань. Проте, поряд з використанням цієї ознаки в деяких випадках в класифікації застосовується ознака належності об'єкта винаходу до тієї чи іншої галузі, тобто галузева. Основні ділення цієї класифікації це класи та підкласи, які відділяються дефісом.

Класифікація винаходів США налічує більше 300 діючих класів та 65000 підкласів.

Нумерація (послідовність) класів у покажчику класифікаційних винаходів НКВ США не пов'язана з її логічною основою. Тому близькі за тематикою класи можуть бути розпорошені по всій системі класифікації. Усі класи згруповані в 3 основні тематичні групи (Хімія та суміжні галузі техніки; Техніка зв'язку, озброєння, енергія випромінювання, електротехніка та суміжні галузі техніки; Предмети для задоволення життєвих потреб людини; нагрівання та охолодження; транспортування та обробка матеріалів та інші).

До кожної групи складена ієрархічна таблиця, що містить класи, які об'єднані за спорідненою ознакою. У цих таблицях відображено розподіл тематики між класами та їх взаємозв'язок.

Відповідно до правил, розроблених патентним відомством США, описам винаходів надають один або декілька класифікаційних індексів, причому один індекс класифікації є основним, а інші — додатковими.

Англійська система класифікації

Уперше була розроблена в 1852-1855рр. Система використовувалась для класифікації винаходів в Індії, Пакистані, та дея-

ких країнах Південної Америки (Бразилії, Аргентині, Колумбії, Уругваї).

Англійська класифікація винаходів видається патентним відомством Великої Британії до певних серій номерів описів винаходів. Кожний випуск відрізняється від попереднього і містить зміни та доповнення, які зумовлені розвитком галузей знання та удосконаленням системи класифікації винаходів.

Класифікація неодноразово перероблялася, доповнювалася. У вересні 1963 року до англійської класифікації винаходів внесено зміни, які наблизили її до МПК. Ця класифікація побудована за функціонально-галузевою ознакою. Схема класифікації є логічною, відображає сучасний рівень науки та техніки і дозволяє вносити в неї необхідні зміни. Класифікація складається з 8 розділів (від А до Н) кожний із яких має від двох до восьми класів. Класи позначаються арабською однозначною цифрою і діляться на підкласи, які позначаються заголовними буквами латинського алфавіту. Підкласи містять групові ділення для позначення яких застосовуються прописні букви латинського алфавіту та арабські цифри. Число знаків в індексі групи може бути різним. Супідрядність рубрики встановлюється крапками, а також зміщенням у позначеннях строчок найменувань груп. Рубрики групових ділень розташовуються за алфавітом ключових слів. У англійській класифікації застосовуються численні посилання, пояснення до всіх ділень схеми.

Класифікація Великої Британії є динамічною і посідає особливе місце серед інших класифікацій, у тому числі і МПК. Вона вдосконалюється з виникненням нових галузей техніки та розвитку існуючих, а також з метою наближення її до МПК та до автоматизованого пошуку. Особливість її полягає в тому, що групові ділення зазнають постійних змін.

Японська класифікація винаходів

Уперше класифікація була видана в 1893 році і складалася з 35 класів. З розвитком науки і техніки класифікація неодноразово переглядалася, доповнювалася. З 1970 року класифікація має 155 класів, які позначаються арабськими цифрами. Для створення додаткових ділень вводяться нові класи, які також познача-

ються арабськими цифрами і приєднуються в дужках до основного класу 17(1) 17(2) 17(3).

Індексування винаходів здійснюється за галузевою та функціональною ознаками.

Класи поділяються на підкласи, які позначаються заголовними буквами латинського алфавіту. До індексів групових ділень застосовується принцип десяткової класифікації.

З 1980 року Японія використовує МПК, як основну систему класифікації. Національна система класифікації застосовується для пошуку в ретроспективному фонді винаходів.

Україна

В Україні своєї НКВ не розроблено. До 1956 року на описах винаходів (як і в Росії) проставляли індекс німецької НКВ. З 1970 року Україна (Росія) переходить на МПК.

Вивчення класифікаційних систем є основою опанування різних видів патентного пошуку.

2.4. Види патентного пошуку

При проведенні пошуку за джерелами патентної інформації використовуються такі види пошуку: тематичний, іменний (фірмовий), нумераційний, пошук документів — аналогів, патентно-правовий пошук для встановлення правового статусу патентів.

Найпоширенішим видом є *тематичний пошук*, для ефективного проведення якого необхідно: чітко сформулювати сукупність ознак, які характеризують технічне рішення та добре знати пошукову сферу. Пошукова сфера — це сукупність тематичних областей у патентних фондах різних країн. Патентна документація, що входить в пошукову область, складає пошуковий масив.

Пошукова сфера у патентному фонді кожної країни визначається з урахуванням:

- переліку патентоспроможних об'єктів, тобто таких технічних рішень, які можуть бути в даній країні визнані винаходами;
- ознак винаходу, які характеризуються новизною, промисловою придатністю, творчим (винахідницьким) рівнем, можливістю відтворення та іншим;

- системи видачі охоронного документа — процедур, які передують отриманню даного документа;
- правил розгляду заявок, які передбачають не тільки традиційні процедури, але й визначені національні патентні доктрини, що відображаються в законах, підзаконних актах, рішеннях судів;
- принципів єдності винаходу, систематизації у фондах патентних документів; правил вияву прототипу;
- строків дії патентів.

Для визначення пошукової сфери при тематичному пошуку використовуються традиційні системи класифікації винаходів. При цьому пошукова галузь задається у вигляді рубрик класифікації. Під час проведення тематичного пошуку здійснюється виявлення аналогів, тобто об'єктів того ж призначення, що і досліджуваній об'єкт, подібних за технічною суттю та за результатом, що досягається під час їх використання. Початку пошуку передують ретельне визначення предмета пошуку.

При визначенні класифікаційних рубрик використовують показники класів винаходів та допоміжні показники до них (алфавітно-предметні, ключових термінів, таблиці відповідності різних класифікацій). Сьогодні найбільш поширеною класифікацією є МПК. При визначенні класифікаційних рубрик слід зважати на зміни, які відбулися в класифікації тієї чи іншої рубрики в процесі перегляду МПК. Процес визначення класифікаційних рубрик здійснюється в такій послідовності:

1. Згідно з предметом пошуку, використовуючи алфавітно-предметний показник, визначають рубрики, які відповідають темі запити;

2. За показником класів винаходів уточнюють рубрики, в алфавітно-предметному показнику;

3. У разі необхідності виявляють зміни в класифікації.

Якщо в процесі пошуку необхідно перейти від однієї класифікації до іншої, можна застосувати паралельне входження в нову класифікацію з використанням алфавітно-предметного показника відповідної класифікації та таблиць відповідності однієї класифікації іншій. При цьому рубрики, знайдені за таблицями відповідності, слід уточнити за показником класів. Тематичний пошук

здійснюється не тільки за фондами описів до патентів (авторських свідоцтв), але й за описами до заявок на винаходи, а також за фондами описів корисних моделей та промислових зразків.

Іменний пошук застосовується для контролю діяльності різних фірм та інших заявників (власників охоронних документів). Аналіз науково-технічної діяльності фірм є одним із найважливіших напрямів патентних досліджень. Дані, отримані на етапі вивчення технічного рівня, підлягають систематизації: вказується національна належність фірми, її краці промислові об'єкти техніки, рік промислового освоєння, номери патентів, технічні рішення, які можуть використовуватися фірмою при випуску продукції, з метою поліпшення її техніко-економічних показників. Ці відомості і є технічною основою, фірми для вдосконалення своєї продукції та підвищення її конкурентоспроможності.

Аналіз здійснюється в такій послідовності: блок патентів та інших документів розподіляється по фірмах у хронологічному порядку пріоритетних дат (дат публікації); технічних рішень фірм; етапів розробки та реалізації продукції фірм; оцінки перспективності виявлених тенденцій для власних розробок; і тенденцій, які вичерпали себе в технічному розвитку і замінені новими.

Іменний пошук застосовується, як попередній етап тематичного пошуку. Так, за найменуванням фірми, що є власником (заявником) охоронного документа, визначаються номери виданих охоронних документів, та їх належність до певного класу патентної класифікації, після чого приймається рішення про необхідність проведення тематичного пошуку. Іменний пошук можливий лише за умови, коли відоме найменування фірми чи автора і т.д. В такому випадку використовуються абетково — іменні покажчики, які видаються патентними відомствами багатьох країн.

Нумераційний пошук здійснюється для установлення тематичної відповідності документа, його зв'язку з іншими документами, визначення правового статусу. Нумераційні пошукові системи містять такі відомості: номер документа (патенту, заявки), індекс патентної класифікації, строк дії охоронного документа, наявність документа у фонді та ін. Якщо фонд систематизовано за індексами патентної класифікації, то для того, щоб знайти документ, необхідно за нумераційним покажчиком визначити його класифікаційний індекс.

Пошук документів — аналогів проводиться з метою визначення аналогічних патентних документів, виданих на одні і ті ж винаходи одним і тим же патентовласником у різних країнах. Документи-аналоги — це охоронні документи: основані на одному і тому ж пріоритетному документі: заявки -аналоги; патенти — аналоги; пріоритетні патенти. Установлення документів-аналогів необхідно для виявлення провідних фірм, аналізу географії патентування фірм-конкурентів.

При аналізі патентної ситуації залучається не лише інформація про винаходи, розкриті в охоронних документах, але й інша науково-технічна інформація. Так, у джерелах науково-технічної інформації нерідко можна почерпнути відомості про причини зміни винахідницької діяльності фірм. У джерелах кон'юнктурної інформації, зокрема в довідниках фірм, містяться дані про об'єкти техніки, основані на винаходах, про виробничо-збутову діяльність фірм. Відомості про документи-аналоги також необхідні при проведенні патентних досліджень для установлення сучасного технічного рівня ОГД під час планування НДР (ДКР), експертизи щодо порушення прав, визначення патентоспроможності, доцільності зарубіжного патентування, продажу та купівлі ліцензій.

Патентно-правовий пошук з метою встановлення правового статусу охоронного документа проводиться, як правило, після проведення тематичного, іменного або інших видів пошуку і визначає діють чи ні охоронні документи, що мають відношення до предмету пошуку. Джерелом для такого пошуку є бібліографічний опис охоронних документів.

Основним джерелом інформації про винаходи є повний опис до охоронного документа, що дає вичерпну інформацію про те, яку технічну проблему вирішує даний винахід, з якою метою він створений, яка його технічна суть, де він може бути використаний, які межі правової охорони цього винаходу.

Для виявлення фірм, що виробляють аналогічну продукцію, пошук доцільно проводити за такими фірмовими довідниками як: товарно-фірмовий «Комpass», галузеві фірмові довідники (наприклад «American-machinist Moody's», довідники акціонерних товариств, наприклад «Industrial Manual»).

Для пошуку вітчизняних та зарубіжних об'єктів-аналогів, окрім патентної інформації, використовують проспекти, промислові каталоги, стандарти (вітчизняні та зарубіжні), експрес-інформацію, галузеві журнали, аналітичні огляди та ін., книги, матеріали симпозіумів, конференцій тощо.

2.5. Патентні дослідження

Патентні дослідження передбачають пошук, вибір та систематизацію джерел науково — технічної та патентної документації, аналіз та синтез яких дозволяє віднайти правильне рішення або зробити вибір на різних етапах створення об'єктів господарської діяльності (ОГД). Це можуть бути рішення прогностичного характеру при дослідженні завдань перспективного планування, результати яких дозволяють визначити найперспективніші напрями в галузі, що вивчається. Визначаються шляхи досягнення поставленої мети: здійснення власної розробки або запозичення технічних рішень при патентуванні, продажу ліцензій, визначення економічних аспектів реалізації технічного рішення.

Патентні дослідження на основі аналізу опису винаходів дозволяють визначити вимоги споживачів до продукції даного виду, виявити фірми — конкуренти та фірми — потенційні партнери. Важливе місце мають патентні дослідження в рекламі конкурентоспроможності продукції, формуванні факторів вартості. Мета патентних досліджень — отримання вихідних даних для забезпечення високого технічного рівня та конкурентоспроможності ОГД, використання сучасних наукових досліджень та неприпустимість не виправданого дублювання досліджень та розробок.

Патентні дослідження визначаються завданнями розробників на відповідних стадіях життєвого циклу об'єктів господарської діяльності і мають певну послідовність.

Розробка та оформлення завдання на проведення патентних досліджень.

При складанні завдання визначають, які властивості ОГД, що впливають з правової охорони об'єктів промислової власності, необхідно досліджувати на конкретному етапі: патентоспро-

можність ОГД, ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності чи порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності. Визначають відповідальних виконавців з кожного виду робіт, строки виконання та форми звітних документів.

Розробка та оформлення регламенту пошуку.

Регламент пошуку — це програма, яка визначає межі проведення пошуку за фондами патентної та іншої науково — технічної інформації. Для визначення межі пошуку треба визначити: мету, предмет, країни, ретроспективність пошуку; вибрати джерела інформації; класифікаційні індекси (міжнародної, національної патентної класифікації; універсальної десятикової класифікації).

Визначення держав пошуку інформації.

Вибір держав пошуку інформації визначається метою патентних досліджень.

Якщо метою патентних досліджень є визначення патентоспроможності ОГД, то пошук інформації повинен проводитися, як мінімум, за документацією таких держав: України, Росії, СРСР, США, Франції, Великої Британії, ФРН, Японії, Швейцарії, Канади, Австралії, за фондом ЄПВ та заявок РСТ за документацією інших держав де розвинена дослідницька сфера.

Під час виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників стосовно досліджуваного ОГД пошук інформації проводять за фондами тих країн, до яких не повинні бути порушені права власників патентів та заявників. Зокрема, коло держав пошуку може визначатися географією експорту ОГД чи умовами ліцензійного договору. У будь-якому разі Україна, Росія є обов'язковими державами пошуку.

Визначення класифікаційних індексів.

Для правильного проведення пошуку інформації необхідно визначити класифікаційні індекси використовуючи міжнародну патентну класифікацію та національні системи патентних класифікацій.

Для пошуку іншої науково-технічної інформації використовують універсальну десятикову класифікацію.

Перелік усіх класифікаційних індексів (МПК, НПК) визначається для кожного предмета пошуку за показчиками класів МПК та показчиками патентних класифікаційних країн пошуку. Як допоміжні елементи під час класифікування можуть використовуватися абетково-предметні показчики (АПП), показчики ключових термінів (ПКТ) і таблиці відповідності різних систем класифікації.

Повнота і правильність вибору класифікаційних індексів можуть бути уточнені в процесі пошуку та відбору інформації за реферативними виданнями «Изобретения стран мира» (ВНДІП, з 1997р. — ІНВЦ), а також за РЖ ВІНТІ.

Якщо предметом пошуку був зовнішній вигляд пристрою, то перелік класифікаційних індексів визначається за Міжнародною класифікацією промислових зразків (МКПЗ).

Якщо предметом пошуку було виділено знак для товарів і послуг, то перелік класифікаційних індексів визначається за показчиками Міжнародної класифікації товарів і послуг (МКТП) для реєстрації знаків.

Визначення ретроспективності пошуку

Ретроспективність (глибина) пошуку інформації залежить від мети патентних досліджень (видів робіт під час проведення патентних досліджень) на різних етапах (стадіях) життєвого циклу ОГД.

Для вивчення патентоспроможності ОГД патентний пошук проводять, як правило, за 50 років, які передували моменту проведення досліджень.

Якщо даний ОГД належить до профілюючих напрямів діяльності організації — розробника, патентний пошук здійснюють за 15 років. Для нових галузей техніки пошук проводиться, починаючи з перших за часом публікацій патентних документів.

Для визначення ситуації щодо використання прав стосовно ОГД, яка пов'язана з виявленням вимог до ОГД, аналізом тенденцій розвитку, оцінкою комерційного значення науково — технічних досліджень, пошук проводять в середньому від 5 до 15 років.

Для виявлення порушення прав ретроспективність визначається строком дії патенту (свідоцтва) в державі пошуку.

Вибір джерел інформації

У залежності від завдань патентних досліджень пошук інформації має свої особливості, але при цьому важливою умовою відбору інформації є релевантність предмета і мета пошуку, які визначаються регламентом пошуку на даному етапі. При відборі інформації, наприклад, для дослідження технічного рівня та тенденцій розвитку певного виду техніки такими критеріями можуть бути: технічні рішення, що характеризують принцип дії об'єктів, призначених для виконання однієї і тієї ж функції; та які виявляють суттєвий вплив на техніку — економічні показники об'єкта.

Під час проведення патентних досліджень використовують широке коло джерел патентної та іншої науково — технічної інформації, а також джерела кон'юнктурно-економічної інформації (проспекти, каталоги, фірмові довідники тощо). Вибір джерел інформації здійснюють з урахуванням: мети проведення патентних досліджень (видів робіт під час проведення патентних досліджень); наявності інформаційних джерел; оперативності виходу у світ джерела інформації; інформативності джерела; характеру інформації в джерелі.

Для одержання відомостей про новітні досягнення науки і техніки необхідно зважати на оперативність виходу у світ джерел інформації, що використовується під час пошуку. Найоперативнішими джерелами патентної інформації є патентні бюлетені, які видаються патентними відомствами всіх держав, та інформаційні матеріали, що публікуються спеціалізованими інформаційними центрами: Англійською фірмою «Derwent», Американською «Micropatent», Американською «Chemical Abstracts», публікації бюро ВОІВ, Публікацій Європейського патентного відомства. Оперативним джерелом патентної інформації є також описи до заявок для ознайомлення широкого загалу до проведення експертизи.

Джерелами іншої науково — технічної інформації є статті в журналах, звіти про НДР та ДКР, про зарубіжні відрядження, матеріали симпозіумів, конференцій та ін. Інформативність джерела оцінюється характером відомостей, ступенем детальності викладання суті питання та повнотою публікації.

За ступенем детальності викладання всі джерела інформації поділяються на такі, що публікують: повний текст (описи винаходів, книги, статті, монографії, звіти про НДР та ін.); реферати першоджерел (реферативні видання ВНДІПІ, ВІНІТІ, патентні бюлетені чи реферативні журнали патентних відомств або спеціалізованих інформаційних органів); бібліографічні дані.

У виданнях ВНДІПІ російською мовою інформація про винаходи систематизована за індексами МПК, а в офіційних патентних бюлетенях держав, що застосовують НПК, — за індексами НПК (США, Велика Британія). РЖ за предметно — тематичним принципом, тобто за галузями науки і техніки згідно з класифікацією РЖ ВІНІТІ.

*Визначення ситуації щодо використання прав
на об'єкти промислової власності*

В основу аналізу ситуації використання прав, зокрема стосовно динаміки патентування, взаємного патентування та документів-аналогів, покладено статистичний метод обробки відібраних документів щодо досліджуваного ОГД, його складових частин.

Динаміка патентування — це зміна активності винахідницької діяльності в галузі техніки, яка досліджується певний період часу, що відображається в охоронних документах. При дослідженні динаміки патентування визначають, на які роки припадає найінтенсивніша винахідницька діяльність у галузі до якої належить ОГД, та який (у кількісному відображенні) стан правової охорони в кожній досліджуваній державі на момент виконання патентних досліджень. Для визначення динаміки патентування розподілений за державами масив охоронних документів (патентів та викладених заявок) систематизують за датою періоду і заносять результати до таблиці або гістограми.

Поняття «взаємне патентування» пов'язане з правовою охороною винаходів в іноземних державах, яка здійснюється здебільшого з метою охорони експорту, укладання ліцензійних договорів чи стримування конкурентів для збереження своїх позицій на ринку.

Правова охорона об'єкта, що досліджується на території тієї чи іншої держави, як правило, свідчить про можливу наявність

попиту на нього. Аналіз географічної структури патентування допомагає визначити, які держави є провідними в розробці та виробництві об'єкта дослідження (країни-заявника) та які мають найбільш ємний ринок збуту (держави видання охоронних документів іноземним заявникам). Для визначення структури взаємного патентування весь масив охоронних документів систематизують за національним та іноземним заявником і заносять до таблиці. На основі звіту про патентні дослідження складається патентний формуляр, який засвідчує стан об'єкта господарської діяльності стосовно порушення прав заявників і власників чинних охоронних документів, а також правової охорони ОГД.

2.6. Нові інформаційні технології у патентно-інформаційній діяльності

Інформаційне забезпечення патентних досліджень основою яких є вивчення патентної та іншої науково-технічної інформації, неможливе без застосування нових інформаційних технологій, створених патентними відомствами та інформаційними центрами провідних держав світу.

Широкого застосування при зберіганні, використанні і розповсюдженні інформації у сфері охорони промислової власності набувають сучасні електронні носії патентної інформації: оптичні диски або CD ROM і DVD-ROM.

Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (ВОІВ) затвердила важливий документ «Принципи переходу до електронних носіїв інформації для обміну патентними документами». Згідно з цим документом безкоштовний обмін опублікованими патентними документами й патентною документацією можливий тільки на оптичних дисках CD — ROM, які забезпечують компактне зберігання великих обсягів інформації завдяки їх великій ємності. Поява компактних, зручних і відносно дешевих CD — ROM дала змогу створити документні архіви, вдосконалити обмін патентною інформацією між відомствами та зробити її доступнішою для користувача. Виникла можливість зручного автоматизованого пошуку за багатьма ознаками, зокрема за основними бібліографічними даними, ключовими словами у назвах та рефератах патентних документів

на спеціальних пошукових дисках. Велика місткість CD — ROM дозволяє об'єднати фонд повних описів винаходів у факсимільному вигляді з автоматизованим пошуком документів.

Повнотекстові диски CD-ROM містять повний текст опису винаходу, креслення та бібліографічну інформацію. Вони існують трьох типів. Перший тип включає лише текст патентних документів, які записані в кодованій формі, тобто пошук проводиться за текстом. Другий тип містить факсимільне зображення опублікованих патентних документів. Він дозволяє проводити пошук лише за бібліографічними даними. Третій тип повнотекстових дисків — змішана форма запису. Ця форма дозволяє здійснювати пошук за бібліографічними даними, текстом та кресленнями.

У порівнянні з CD-ROM диски DVD-ROM мають більшу інформаційну ємкість, оскільки вони містять до чотирьох інформаційних шарів.

Сьогодні за рубежом уже існує значний ретроспективний фонд повних описів: європейські заявки і патенти та міжнародні заявки РСТ з 1978 р., патентні документи США з 1974 р., Великої Британії з 1979 р. Розпочато виробництво GLOB-ALPAT CD-ROM — бази даних титульного аркуша (бібліографія, реферат, креслення) патентних документів США та європейських країн, що входять до мінімуму РСТ. Японська частина мінімуму РСТ існує окремо (Patent Abstracts of Japan).

Публікації про знаки для товарів і послуг на CD-ROM представлені дисками ROMARIN (міжнародні знаки), DEMAS, який містить інформацію про знаки, зареєстровані в Німеччині та TRACES (знаки країн Східної та Центральної Європи). На дисках містяться бази даних знаків, а також тексти Ніццької та Віденської класифікацій і пошукове програмне забезпечення.

Крім публікацій інформації щодо об'єктів промислової власності, ВОІВ створені специфічні інформаційні продукти на CD-ROM:

IP-JEX CD-ROM — збірник законодавчих актів та міжнародних договорів у сфері охорони інтелектуальної власності на оптичному диску;

«Article-Gter -тексти та зображення державних гербів, прапорів та інших позначень, які зазначаються в статті Gter Паризької конвенції з охорони промислової власності;

JoPAJ CD-ROM — класифіковані за МПК бібліографічні дані статей із періодичних видань (патентно-асоційована література), які включені до мінімуму документації РСТ;

IPC:Class-тексти всіх 6-ти редакцій МПК кількома мовами (в тому числі 5-та та 6-та редакції — російською мовою) з можливістю пошуку в текстах рубрик та в покажчиках ключових слів (алфавітно-предметних покажчиках), з файлами відповідності рубрик у різних редакціях;

«WIPO Handbook on Industrial Property Information and Documentation» — «Довідник з інформації та документації у сфері промислової власності», що вміщує стандарти ВОІВ, повний перелік патентної документації та періодичних видань, які включені до мінімуму документації РСТ, загальну інформацію щодо Міжнародних класифікацій об'єктів промислової власності, відомості стосовно баз даних (винаходи і знаки для товарів і послуг), зразки публікацій тощо.

«WIPO Industrial Property Statistics» — статистичні дані щодо охорони об'єктів промислової власності.

У проекті під егідою ВОІВ створюється глобальна комп'ютерна мережа WIPONET, призначена для обміну патентною інформацією. Одним із основних проектів ВОІВ у галузі інформаційних технологій є проект Цифрових Бібліотек Інтелектуальної Власності (ЦБІВ).

Цифрові технології дозволяють розповсюджувати велику кількість копій кращого класу будь-якого твору, а також виконання і фонограми з будь-якої країни і всього за декілька хвилин надати їх у розпорядження мільйонам користувачів у будь-якому куточку світу.

Основні цілі ЦБІВ — полегшення доступу й обміну інформацією в усьому світі та заміна паперових фондів документації з інтелектуальної власності на електронні. Метою проекту ЦБІВ є інтеграція окремих цифрових бібліотек у глобальну ЦБІВ. Глобальна бібліотека складатиметься з ЦБІВ ВОІВ, яку буде підтримувати Міжнародне бюро і яка надаватиме доступ, зокрема до баз даних, що відносяться до Мадридської та Гаазької угод, Угоди РСТ та національних і регіональних бібліотек, створених відомствами інтелектуальної власності, які беруть участь у проекті.

З 1998 р. ВОІВ публікує на CD-ROM свій офіційний бюлетень «PCT Gazette».

Для проведення пошуку у великих за обсягом ознак (пошукових критеріїв) створені спеціальні пошукові диски, що містять лише бібліографічні дані з рефератом чи пунктом формули або без них. Завдяки їм пошук у фонді європейських та міжнародних заявок за 20 років здійснюється на 3 CD-ROM. Для розміщення і перегляду дисків з повними описами застосовуються джукбокси. Один джукбокс може вміщувати до 500 CD-ROM.

Значна більшість наявної ретроспективи патентних CD-ROM сформована за нумераційним принципом. Сьогодні БД GLOBALPAT створюється за тематичним принципом на базі згрупованих рубрик МПК.

Забезпечення патентною інформацією наукових досліджень та розробок можливе засобами бази та банків даних через Internet. Серед регіональних банків даних прямий доступ до світових патентно-інформаційних ресурсів забезпечує Quester-Orbit, підрозділ комунікаційної компанії France:Telecom GROUP, яка є лідером інформаційної індустрії в Європі. Центральний комп'ютер, який містить понад 250 баз даних (БД), використовується для інформаційно-аналітичних досліджень патентної документації, що гарантує: повноту, достовірність, релевантність патентної інформації; можливість ретроспективного аналізу, глибокий архів; можливість моніторингу з будь-якої теми.

У Quester-Orbit інформаційні проблеми можна вирішити оперативно, ефективно, з мінімальними витратами: бази даних точно систематизовані, інформацію з них легко аналізувати.

Проводити пошук патентних документів через Internet із 40 країн світу дозволяють дві об'єднані бази даних Derwent: World Patent Index (DWPI) та Patents Citation Index (DPCI). DLL містить більше 18 млн. патентних документів із хімії, електроніки, електричного обладнання та механіки. Derwent перетворює інформацію, розташовану в БД, та змінює неінформативні назви документів, створюючи більш інформативні, розширені назви, структуровані реферати, готує списки патентів-аналогів.

Інформацію про знаки для товарів і послуг можна знайти в базах даних, EUROMARS — відомства з гармонізації на внутріш-

ньому ринку. EUROMARS вміщує інформацію стосовно всіх процедурних етапів — від подання заявки до реєстрації знаку і подальших змін. Відомство створило і підтримує чотири інформаційні засоби з доступом в Інтернеті: OAMI-ONLINE, STM-ONLINE, STM — DOWNLOAD та STM-AGENT. На сторінці OAMI-ONLINE подається загальна інформація про діяльність відомства п'ятьма офіційними мовами (англійською, французькою, німецькою, італійською та іспанською) це: звіти, інструкції, рішення, інформаційний бюлетень OAMINews.

STM-ONLINE містить інформацію щодо поточного статусу конкретної заявки або реєстрації знаку Європейського Співтовариства (ЄС), перелік товарів та послуг, ім'я власника та представника тощо. Для доступу необхідно знати номер знаку або його словесне позначення. База даних STM-DOWNLOAD містить інформацію стосовно знаків ЄС, що вносяться до відомчої бази даних EUROMARS лише англійською мовою. База даних STM-AGENT надає інформацію стосовно представників та юридичних фірм, які уповноважені вести справи щодо знаків ЄС із відомством.

Важливе значення має діяльність Постійного комітету з інформаційних технологій, який затвердив рекомендації до складу WEB-вузлів відомств промислової власності, що передбачають мінімальні вимоги до інформаційного змісту вузлів. WEB-вузол BOIB пов'язаний з вузлами багатьох патентних відомств інтелектуальної власності. Повний перелік вузлів публікується на WEB-вузлі BOIB за адресою www.wipo.int.

У 1998 році Асамблеї країн-членів BOIB затвердили створення глобальної інформаційної мережі відомств інтелектуальної власності (WiPOnet), яка здійснює широкий набір послуг, серед яких електронна пошта, обмін даними, публікації на WEB-вузлах, передача електронних файлів тощо; мережеве об'єднання, інформаційні послуги та навчання.

Всеросійський науково-дослідний інститут патентної інформації (ВНДІПІ, Москва) випускає з 1994 р. реферативні та повнотекстові CD-ROM з російськими патентами. Підготовлено 4 основні БД: 1. Повні тексти патентних документів Росії. 2. Реферати патентної документації Росії. 3. Реферати корисних моделей Росії. 4. Реферати патентних документів англійською мовою. Уся рас-

трова графічна інформація міститься в БД у форматі TIFF Gr.4, текстова — у форматі SGML.

Діяльність Українського інституту промислової власності (Укрпатенту) спрямована на переробку надвеликих масивів інформації, а також на вирішення проблем організації комплектування пошукового фонду з оптимальним використанням наявних CD-ROM-продуктів та їх загального використання для пошуку та проведення патентної експертизи.

Великий масив зарубіжної патентної документації міститься на оптичних дисках CD-ROM, частина яких — у межах міжнародного обміну Австрії, Швейцарії, Німеччини, Словенії, Франції, Японії, Канади. Усього у складі Фонду патентної документації громадського користування (ФГК) понад 6 000 CD-ROM із зарубіжною патентною документацією. У межах міжнародного обміну Укрпатент отримує 16 патентно-інформаційних продуктів на CD-ROM, що містять патентну інформацію 9 країн.

Для обґрунтованого прийняття стратегічних рішень в Україні було створено Координаційну Раду, яка вирішила зосередити зусилля і кошти на створенні локальних інформаційних мереж.

Передбачена автоматизація діловодства щодо видачі охоронних документів. У Науково-дослідному центрі патентної експертизи (НДЦПЕ) функціонують такі системи комп'ютерної обробки інформації: діловодства з товарних знаків; перереєстрації товарних знаків СРСР, що не втратили чинності; автоматизовані робочі місця діловодства з винаходів.

НДЦПЕ використовує програмні комплекси «ROMA-RIN» та «PST», отримані від ВОІВ. Ведеться розробка структури комплексу технічних та програмних засобів для збереження й ведення банків даних патентної інформації, здійснюється апробація технічних засобів збереження великих обсягів інформації на оптичних дисках, магнітооптичних дисках з багаторазовим записом.

Пріоритетний напрям розвитку автоматизації патентної галузі на поточний момент — автоматизація обробки потоку, що надходить до НДЦПЕ.

В Україні зареєстровано 8 установ, які здійснюють патентний пошук на договірних умовах.

Входження України у світову патентну систему, як рівноправної держави з потужним інтелектуальним потенціалом, можливе за умови переведення її фондів на електронні носії та забезпечення можливостей доступу до них.

Згідно зі схваленим Колегією Міністерства освіти і науки України проектом «Програми розвитку державної системи охорони промислової власності в Україні на 2001-2004 роки» серед головних напрямів розвитку вказані «комерціалізація результатів інтелектуальної діяльності, створення цивілізованого ринку промислової власності».

У розділі 2.3 проекту «Програми» одним із засобів комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності названо «створення біржі промислової власності». У розділі 2.6 проекту «Програми» зазначається основне завдання інформаційного забезпечення діяльності у сфері промислової власності — «використання сучасних інформаційних технологій для просування науково-технічних досягнень України на інноваційний ринок». Найбільш доцільним і оптимальним варіантом цих двох завдань «Програми» є створення реалізованої на сучасному науково-технологічному рівні Інтернет-біржі промислової власності, яка має бути інтернет-доступним середовищем для розміщення інформації щодо об'єктів і суб'єктів сфери охорони промислової власності.

Патентні відомства більшості промислово розвинутих країн перевели свої фонди на електронні носії, забезпечивши можливість доступу до них (у тому числі через Інтернет) локальних та віддалених користувачів.

Контрольні питання

1. Назвати основні розділи патентних бюлетенів.
2. Визначити структуру опису винаходів.
3. Перелічити стандарти ВОІВ щодо елементів бібліографічних даних.
4. Встановити особливості побудови основного ряду таблиць Міжнародної патентної класифікації та національних патентних класифікацій.
5. Охарактеризувати види патентного пошуку.
6. Розкрити етапи патентних досліджень.

Основна література

1. *Дахно І.І.* Патентоведение. -X., 1997. — С. 13-20.
2. Державне патентне відомство. Фонди патентної документації (довідка) //Інновація. — 1996. — № 5-8 (березень-квітень).
3. *Несчетна Т.* Сторінками журналу «World Patent Information»// Інтелектуальна власність. — 2001.- № 1-2. — С. 41-42
4. Охорона промислової власності в Україні. — К.: ІН-ЮРЕ, 1999. — 398 с.
5. Патентні дослідження: Метод. рекомендації /За ред. В.А. Петрова. — К.: ІН-ЮРЕ, 1999. — 264 с.
6. *Самойлович М.В.* Универсальность патентной документации //Патентное дело. — 1996. — № 11. — С. 31-36.
7. *Скорняков Э.* Источники информации для проведения патентных исследований. — М.: ВНИИПИ, 1997. — 78 с.
8. *Скорняков Э.П.* Маркетинговые исследования на основе патентной информации: Учеб.-метод. пособие. — М.: ВНИИПИ,1996. — С. 62-63.
9. *Тузова М.П.* Анализ документации на оптических дисках CD-ROM в фондах ВПТБ и возможность ее использования при проведении патентных исследований //Проблемы промышленной собственности. — 1997. — № 12. — С. 50-62.

РОЗДІЛ 3. ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Сучасне виробництво потребує від науки все нових науково-технічних досягнень, численних новітніх рішень. Нові товари та засоби виробництва відіграють надзвичайну роль в оновленні та заміні застарілих промислових технологій, і таким чином, є найбільш ефективним засобом використання виробничих галузей економіки.

За останні роки в багатьох країнах все більше уваги приділяється заохоченню творчості та винахідництва не тільки на великих, але і на малих, середніх підприємствах та на рівні окремих винахідників. Наслідком такої діяльності є винахід, корисна модель, промислові зразки, знаки товарів та послуг тощо.

3.1. Винаходи та корисні моделі

Винахід — технологічне (технічне) рішення, що відповідає умовам патентоспроможності та винахідницькому рівневі і промисловій придатності.

Об'єктом винаходу в Україні може бути: продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин); спосіб; застосування раніше відомого продукту чи способу за новим призначенням.

Під продуктом (виробом) розуміється будь-який штучно створений предмет (пристрої, конструкції, машини, верстати, агрегати тощо).

Спосіб -це дія або серія дій, щодо предметів або речовин для перетворення їх у якісно новий стан або інші предмети та речовини. Характеризуються способи визначеною послідовністю операцій, прийомів, технологічних режимів.

Проте, не кожний продукт, спосіб чи застосування раніше відомого продукту за новим призначенням можуть бути в господарському обігу як об'єкти права на винахід. Для цього вони повинні відповідати умовам патентоспроможності: 1) бути новими; 2) мати винахідницький рівень; 3) бути придатними для промислового застосування.

Новизна є обов'язковою при визначенні патентоспроможності в усіх країнах світу. Винахід визнається новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Розрізняють такі види новизни: абсолютно світова, відносно світова та місцева (локальна). Абсолютно світова новизна установлюється відповідно до публікацій та фактів використання, які мали місце в будь-якій країні світу, експоновані на виставках тощо (ФРН, Австрія, Швейцарія, Велика Британія). Відносно світова новизна — це визначення новизни, що відповідає вимогам відкритої публікації (включаючи експонування). До третьої групи належать країни, де винаходи повинні відповідати вимогам тільки місцевої новизни за будь-якими джерелами популярності.

Згідно Законом в Україні локальна новизна — це новизна, що встановлюється за виданими патентами на винаходи і поданими до Укрпатенту заявками на видачу патентів. У деяких країнах новизна обмежується не тільки за територією, але і за часом.

«Винахідницький рівень» означає, що рішення, яке становить сутність заявленого винаходу, має бути не тільки новим, тобто таким, що відрізняється від інших рішень, але й являти собою творче втілення ідеї або перехід на новий технологічний рівень. Повинна існувати помітна дистанція між сучасним рівнем техніки і заявленим винаходом. Причому необхідно, щоб прогрес був значним і за суттю, тобто щоб він стосувався нових суттєвих елементів.

Промислова придатність передбачає необхідність використання винаходу в промисловості, сільському господарстві, медицині або в іншій сфері діяльності. Тому не визнаються патентоспроможними рішення, які можуть бути використані з науково-експериментальною метою, або рішення, які потребують особливої майстерності та можуть бути виготовлені в індивідуальному порядку. У зв'язку з цим не охороняються патентним правом відкриття, суто наукові теорії, принципи, концепції, системи математичних перетворень, умовних позначень, кодів, засобів розрахунку, будь-які способи дій з математичними знаками (символами); рішення щодо організації праці, виробництва; системи та засоби навчання, виховання, бухгалтерські звіти; не визнаються патентоспроможними загальні ідеї, спрощена постановка завдання; сорти рослин і породи тварин тощо.

Саме тому в країнах з англійською та американською патентною системою вимога придатності означає, що винахід, здійснений на практиці, повинен давати позитивний ефект і саме той, на отримання якого він спрямований.

Крім зазначених вимог в окремих країнах є наприклад, такі як технічна прогресивність (Німеччина), тобто нова ідея має робити певний внесок у розвиток науково-технічної думки. При цьому нова ідея визнається технічно прогресивною, якщо її переваги домінують над недоліками.

Охоронним документом на винахід є патент. Слово «патент» відомо з початку XVIII століття. Першоджерелом є латинське слово «patents» — стою відкритим, готовий до послуг! Пізніше патентом стали називати «документ на право займатися торгівлею та ремеслом», а ще пізніше — «документ, свідоцтво, яке засвідчує пріоритет і право власності на винахід». Нині слово «патент» використовується у двох значеннях: патент, як документ, який засвідчує винахід, і патент, який надає право здійснювати будь-якою підприємницьку діяльність.

Патент — це охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель). Він може бути основним і додатковим. Основний видається на вперше заявлений винахід. Додатковий патент — документ, що дозволяє винахідникові при незначних витратах отримати охорону на поліпшення винаходу, на який раніше видано основний патент. Його видають зазвичай, власникові патенту на основний винахід. Строк його дії відповідає основному патенту. Проте, якщо термін дії основного патенту закінчився, додатковий патент може діяти як основний.

У деяких країнах (Австрія, Данія тощо) передбачено видачу залежного патенту, який охороняє винаходи, які технічно залежать від раніше запатентованого винаходу.

Строк дії патенту в країнах різний: від 15 до 20 років. В Україні строк дії патенту на винахід становить 20 років від дати подання заявки до Укрпатенту. Видається такий патент в Україні за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід. Строк дії патенту залежить від різновиду експертизи заявки. Так, деклараційний патент, який видається за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на ви-

нахід діє — 6 років від дати подання заявки до Патентного відомства. Між тим, строк дії деклараційного патенту на секретний винахід може дорівнювати строку засекречення винаходу, але не може бути більшим від строку дії охорони винаходу.

Патент видається автором винаходу, фізичним та юридичним особам (за умови згоди), які указані автором або його правонаступником в заявці на видання патенту або в заяві, що подається до Патентного відомства до моменту реєстрації винаходу. В окремих випадках, установлених Законом право отримання патенту надається роботодавцеві. Це має місце наприклад, коли винахід зроблено у зв'язку із виконанням службових обов'язків. Але якщо роботодавець протягом чотирьох місяців від часу повідомлення автором про створений ним винахід не подав заявки до Патентного відомства, і не сповістив авторові про збереження відповідного об'єкта в таємниці, то автор має право подати заявку і отримати патент на своє ім'я. Патентовласникові належить виключне право на використання винаходів, що охороняються патентом, за своїм власним розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших патентовласників. Порушенням виключного права патентовласника є несанкціоноване виготовлення, застосування, ввезення, пропозиції до продажу, продаж, інше введення до господарського обігу або збереження з цією метою продукту, який містить запатентований винахід, що охороняється патентом.

До 1991 р. в Україні охоронним документом поряд з патентом було авторське свідоцтво. Це було можливим за умови, коли виключне право на використання винаходу належало державі, яка була єдиним власником винаходу і могла розпоряджатися ним за своїм розсудом.

Корисна модель

Корисна модель як об'єкт промислової власності охороняється в багатьох країнах та регіонах світу. Перевагою правової охорони корисної моделі є те, що вона дозволяє товаровиробникові виробляти та реалізувати товар протягом гарантованого періоду і при цьому певною мірою захищати себе від конкурентів.

Корисна модель — нове і промислово придатне конструктивне виконання пристрою. Тобто це технічне рішення, що стосується

пристрою, який виражається в особливій формі об'єкта, у своєрідному розміщенні або сполученні його окремих частин чи використанні нових вузлів, деталей.

Право власності на корисну модель в Україні підтверджується патентом, строк дії якого 5 років з дня подання заявки, і за проханням заявника може бути продовженим але не більше ніж на 3 роки. Строк дії деклараційного патенту на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до Укрпатенту.

Об'єктом корисної моделі може бути конструктивне виконання пристрою, з вираженими просторовими формами, тобто характеризуватися не лише наявністю елементів і зв'язків між ними, а й формою виконання цих елементів, їх певним взаємним розміщенням.

До корисних моделей не відносяться: способи, речовина, особливо невизначеної форми (рідина, газ), живі організми. У Японії, наприклад, корисною моделлю є смакові, харчові, медичні продукти, якщо вони втілені у формі пристрою.

Правова охорона надається корисній моделі, яка не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоспроможності.

Критеріями патентоспроможності корисної моделі є новизна та промислова придатність. Особливістю правової охорони корисної моделі є відносно низькі вимоги до рівня винахідницької творчості. До корисної моделі не ставляться умови щодо винахідницького рівня, але це не означає, що корисною моделлю може бути будь-яке визнане очевидним для фахівця вирішення завдання. Корисна модель має бути результатом самостійної винахідницької творчості.

Основою заявки на корисну модель є: опис з формулою, що складається за правилами патентної формули, а також креслення.

У деяких країнах передбачено перетворення заявки на винахід на заявку на корисну модель і навпаки (Японія, Іспанія).

Охоронні документи на корисну модель називають ще «малими патентами», тобто це винахід, який є новим, але має невисокий творчий рівень. «Малі патенти» на корисну модель надають такий же обсяг прав, що і патенти на винаходи. Однак, термін дії охоронних документів на корисну модель значно менший: Німеч-

чина — 3 роки, і ще на 3 роки можна продовжити, Японія, Італія — 10 років, Португалія — 5 років. Корисна модель швидко реєструється і публікується, невеликі витрати на це не тільки стимулюють творчу діяльність, але і роблять таку форму охорони технічних рішень найдоступнішою для підприємств і організацій, приватних осіб, що не мають значних коштів для одержання і підтримки чинності патенту. Крім того, така форма охорони стимулює розвиток малих і середніх підприємств, що набуло особливо актуальності після переходу України до ринкових відносин.

Видача охоронного документу на винахід або корисну модель здійснюється за певними правилами, які передбачають подачу заявки на винахід та проходження експертизи на патентоспроможність

3.1.1. Заявка на видачу патенту на винахід (корисну модель)

В Україні для отримання патенту на винахід (корисну модель) до Укрпатенту подається заявка з проханням видати охоронний документ. Вона повинна відповідати певним вимогам, які встановлені «Правилами складання та подання заявки на видачу патенту України на винахід і корисну модель» (Наказ КМУ № 132 від 17 листопада 1994 р.). Вимоги Правил є обов'язковими для заявників. Дотримання їх прискорює і полегшує проведення подальшої експертизи.

Право на подачу заявки на винахід (корисну модель) перш за все має автор. Він може, але не зобов'язаний, подати заявку в Укрпатент через представника (патентного повіреного) чи іншу довірену особу. Іноземці та юридичні особи, які мають постійне місце знаходження за кордоном, подають заявки тільки через представників у справах інтелектуальної власності. Якщо об'єкт інтелектуальної власності створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків або за дорученням роботодавця, то заявку подає роботодавець.

Заявка складається українською мовою і повинна стосуватися лише результату технічної творчості або групи винаходів, поєднаних єдиним винахідницьким задумом — вимога єдності винаходу. Заявка на корисну модель також повинна стосуватися однієї корисної моделі.

Заявка — поняття комплексне, вона включає низку документів, які мають самостійне юридичне значення і до яких висовуються відповідні вимоги.

Заявка містить:

1. Заяву про видачу патенту на винахід з проведенням кваліфікаційної експертизи чи деклараційного патенту на винахід (корисну модель)
2. Опис винаходу (корисної моделі)
3. Формулу винаходу (корисної моделі)
4. Креслення, якщо це устрій і на нього є посилання в описі.
5. Реферат
6. Документ про сплату за подання заявки.

Заява про видачу патенту

Усі необхідні розділи заяви заповнюються згідно правил. У тому разі, коли відомості не можуть бути повністю розміщені за браком місця у відповідних графах, їх наводять на додатковому аркуші за тією ж формою із зазначенням у відповідній графі заяви посилань — «див. на окремому аркуші».

У разі прохання видати патент на винахід, слід зазначити, який саме патент бажає одержати заявник — патент строком дії 20 років, що видається після проведення експертизи по суті, чи патент на 6 років, що видається під відповідальність заявника без проведення експертизи по суті.

Для спрощення ідентифікації бібліографічних даних розроблено спеціальні коди, які застосовується згідно зі стандартом ВОІВ Ст. 9. Ці коди є двозначними цифрами і проставляються вони перед відповідними елементами бібліографічного опису.

Так, під кодом (71) зазначають повне ім'я або найменування (для юридичної особи) заявника (заявників), а також його (їх) місцеперебування. Якщо заявником є винахідник чи декілька винахідників, їхні імена зазначають під кодом (71), а адреси — на звороті. У цьому ж розділі для заявників — юридичних осіб України — зазначають код організації відповідно до Загального класифікатора підприємств та організацій (ЗКПО) або код держави, якщо заявником є фізична або юридична особа, що проживає чи має постійне місце проживання за межами України. Код держави

зазначають згідно зі стандартом ВОІС Ст. 3 двома буквами латинського алфавіту.

Під кодом (74) наводять дані про представника у справах інтелектуальної власності, якщо заявник користується його послугами чи довіреної особи, через яку заявник подає заяву. Інші відомості про винахід також мають свої коди (назва — 54, дані про винахідників — 72 тощо) (Додаток № 1).

Опис винаходу (корисної моделі)

Опис винаходу повинен підтверджувати обсяг правової охорони, визначений формулою винаходу, розкривати суть винаходу, щоб його міг здійснити фахівець у зазначеній галузі. Розпочинається опис із зазначення індексу рубрики діючої редакції МПК або НКВ, до якої належить винахід, назви винаходу і містить такі розділи:

- галузь техніки, до якої належить винахід;
- рівень техніки;
- суть винаходу та суттєві ознаки;
- перелік фігур, креслень (якщо на них є посилання в описі);
- відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу.

Назва винаходу характеризує його призначення, відповідає суті винаходу і, як правило, назві відповідної рубрики МПК (НКВ).

Галузь техніки, до якої належить винахід. У цьому розділі зазначають галузь техніки, до якої належить винахід, а також, у разі необхідності, галузь застосування винаходу. Якщо таких галузей декілька, то зазначають ті з них, які мають перевагу.

Рівень техніки. У розділі «Рівень техніки» наводять дані про відомі заявникові аналоги винаходу з виділенням серед них аналога, найближчого за сукупністю ознак до винаходу (прототипу).

Суть винаходу та суттєві ознаки. Суть винаходу визначається сукупністю суттєвих ознак, достатніх для досягнення технічного результату, який забезпечує винахід. Ознаки є суттєвими, якщо впливають на технічний результат, якого можна досягти, тобто перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із зазначеним результатом. У цьому розділі детально розкривають завдання, на вирішення якого спрямовано винахід, і вка-

зують технічний результат, якого можна досягти застосовуючи винахід.

Опис винаходу підписує заявник у тому ж порядку, що і заявку про видачу патенту.

Формула винаходу (корисної моделі)

Формула винаходу — це стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його суттєвих ознак, які необхідні для досягнення зазначеного заявником технічного результату. Тлумачення формули повинно здійснюватися в межах опису винаходу та відповідних креслень. Формула повинна:

- стисло і чітко виражати технічну суть винаходу;
- визначати обсяг винаходу, а саме: межі прав власника патенту, встановлені нормативними актами;
- відрізнити об'єкт винаходу від інших об'єктів або визначити подібність для встановлення факту використання винаходу.

Специфічним є процес складання форми винаходу. Формулу (або кожний пункт багатоланкової формули) викладають у вигляді одного речення, окремі частини якого відокремлюють одну від одної комами, а не крапками з комою. Це сприяє включенню у формулу мінімальної кількості ознак, підкреслює їх єдність і чітко виражає суть винаходу.

Ознаки у формулі викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння фахівцем змісту понять, якими ці ознаки охарактеризовані. Не можна вводити в формулу винаходу ознаки, викладені невизначеними і неоднозначними поняттями (наприклад, спеціальний, товстий, великий, переважно тощо), ефектами чи фізичними явищами, а також замінити ознаку винаходу на постановку завдання (наприклад, «що дозволяє одержати достатню температуру, розташований так, що забезпечує ефективне очищення» тощо). Формулу винаходу підписує заявник у тому ж порядку, що і заяву про видачу патенту.

Реферат

Реферат є скороченим викладом змісту опису винаходу, який включає назву винаходу, характеристику галузі техніки, якої

стосується винахід і застосування, суть винаходу і зазначення необхідного технічного результату. Сутність винаходу у рефераті характеризують викладом формули, в якій зберігаються всі суттєві ознаки. Реферат складається лише з інформаційною метою. Текст друкується без абзаців.

Усі документи заявки на винахід слід оформляти таким чином, щоб можна було зберігати їх тривалий час і тиражувати в необмеженій кількості копій.

3.1.2. Експертиза заявки на винахід

Розгляд заявки на видачу патенту в Патентному відомстві називається експертизою заявки. Існують такі способи видачі патенту за заявкою: явочна, перевірна та відстрочена. Кожна із цих систем має свої переваги та недоліки. Загальним для всіх систем є етап формальної (попередньої) експертизи заявок, який проводять Патентні відомства всіх країн.

У процесі *формальної* експертизи перевіряється: наявність необхідних документів; дотримання встановлених до них вимог; відповідність винаходу об'єктам, яким надається правова охорона. Під час розгляду заявки в Патентному відомстві заявник має право досилати додаткові матеріали, які пояснюють чи уточнюють матеріали заявки. Якщо такі матеріали отримані, то формальна експертиза перевіряє, чи не змінюють вони суті перших матеріалів заявки. Під час проведення експертизи можуть виникати запитання до заявника при незрозумілості чи виявленні будь-яких порушень. У такому разі експертиза посилає заявникові запит, на який йому необхідно відповісти у визначений термін. Якщо заявник в указаний термін не надасть необхідні відомості, заявка вважається відізваною. За період проведення формальної експертизи проводиться класифікація винаходу у відповідності з рубриками МПК.

Закінчення формальної експертизи з позитивним рішенням за заявкою має різні правові наслідки згідно з національним патентним законодавством. При явочній системі експертизи Патентне відомство видає патент на винахід; при перевірній заявлений винахід передається для проведення експертизи за суттю; при відстроченій заявника повідомляють про позитивний

результат формальної експертизи заявки та можливості провести експертизу за суттю.

При явочній системі видачі патенту не проводиться експертиза на критерії патентоспроможності. Для отримання патенту в країнах з явочною системою (Бельгія, Іспанія, Італія та ін.) достатньо того, щоб заявка відповідала формальним вимогам: належність зазначеного об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами; відповідність заявки та її оформлення до встановлених вимог.

Перевага явочної системи в тому, що заявник порівняно швидко отримує патент, а суспільство — інформацію про винахід. Проте використання явочної системи породжує і деякі негативні явища. Так, у країнах з явочною системою є визначене число патентів, які не мають цінності через відсутність у винаходах, які вони охороняють, новизни та технічного рішення. Якщо зацікавлена особа зуміє довести в суді, що пропозиція не відповідає вимогам, то суд визнає патент недійсним і анулює його.

При *перевірній* системі заявка має не тільки відповідати формальним вимогам, але й суті, тобто критеріям патентоспроможності. Переваги такої системи — надійність, а недолік — тривалий період (від 3 до 5 років), який необхідний для проведення експертизи за суттю. Перевірна система існує в США, Австрії, Швеції, Норвегії та інших країнах. За результатами експертизи за суттю приймається рішення про видачу чи відмову у видачі патенту.

Для того, щоб запобігти недоліків перевірної системи була запропонована (вперше в Нідерландах) *відстрочена* система експертизи, яка передбачає: формальну експертизу; публікацію матеріалів заявки, які пройшли формальну експертизу; клопотання про проведення експертизи за суттю; експертизу за суттю.

У деяких країнах прийнята не публікація матеріалів заявки, а загальне ознайомлення з ними. Документи заявки брошуруються, а в офіційному виданні Патентного відомства повідомляється, що будь — яка особа може ознайомитися з цими документами протягом визначеного терміну.

Заявка, після формальної експертизи з позитивним рішенням, публікується в офіційному бюлетені Патентного відомства або

підлягає загальному ознайомленню через 18 місяців від дати надходження її в Патентне відомство або від дати пріоритету. За клопотанням заявника публікація може бути проведена раніше зазначеного терміну.

З моменту опублікування відомостей про заявку (викладка та заявка) починає діяти тимчасова правова охорона винаходу в обсязі формули. Вона продовжується до дати публікації відомостей про видачу патенту або до повідомлення про припинення діловодства за заявкою і діє в обсязі формули на винахід. Тимчасовою охороною вона називається тому, що в разі видачі патенту він діє із зворотною силою з дати подачі заявки. При тимчасовій охороні заявник має право сам використовувати заявлений винахід, якщо це не порушує прав діючих патентів.

Не маючи виключного права на винахід, заявник не може заборонити його використовувати іншим особам, а лише має право вимагати грошову компенсацію за нанесенні йому після публікації відомостей про заявку збитки.

Експертиза за суттю проводиться після подачі в Патентне відомство клопотання про її проведення заявником або третьою особою і сплачене мито. Строк подачі клопотання встановлюється законодавством і становить від 3 до 7 років з дати подання заявки. Таким чином, при відстроченій системі експертизи дослідження патентоспроможності винаходу відкладається на визначений термін, який надається заявникові для встановлення технічної та економічної цінностей винаходу і тим самим доцільності його патентування. Якщо заявник упевнений у цінності свого винаходу, він може подати клопотання про проведення експертизи за суттю одночасно з подачею заявки. Якщо клопотання не подається в установлений законом термін, заявка на винахід не розглядається і вважається відізваною.

Перед видачею патент реєструється, і відомості про видачу публікуються в офіційному патентному бюлетені.

Як свідчить досвід країн, де давно існує система відстроченої експертизи, майже половина заявок залишається без проведення експертизи за суттю саме через те, що клопотання про проведення такої експертизи не подавалося. Це зменшує навантаження на патентне відомство та скорочує термін проходження експертизи за рештою заявок.

Україна

За час існування незалежної України тут створена перевірно-відкладна систему видачі патентів на винаходи. За цією системою винахідникові (заявникові) видається патент на винахід строком дії 20 років, однак тільки за умови проведення повної кваліфікаційної експертизи (експертизи за суттю) поданої заявки. Згідно з Законом про винаходи (1993 р.) проведення такої експертизи дозволялося відкласти на строк, що не перевищує трьох років від дати подання заявки. При цьому певна правова охорона винаходу (у законі вона називається тимчасовою) забезпечувалася від дати опублікування заявки (Додаток №3).

Проте перевірна система видачі патентів фактично передбачалася тільки на майбутнє, тому що Постановою Верховної Ради України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 23 грудня 1993 року в Україні фактично введено змішану систему видачі патентів на винаходи. Окрім двадцятирічних патентів, умовою видачі яких є проведення кваліфікаційної експертизи, тимчасово, до створення необхідної патентно — інформаційної бази і пошукової системи до неї, видавали п'ятирічні патенти («короткі патенти») без проведення кваліфікаційної експертизи, а лише за результатами експертизи за формальними ознаками. Вони видавалися під відповідальність заявника за патентоспособність його винаходу і без гарантії чинності патенту. Видача «коротких патентів» мала закінчитися 1 липня 1997 року. Однак до цієї дати патентно-інформаційна база Укрпатенту все ще не була підготовлена. Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 18 липня 1997 року строк дії змішаної системи продовжили до 31 жовтня 1998 року. Видачу «коротких патентів» було припинено. Однак заявки на цей вид патенту надходили і кількість їх зростала. Тому Кабінет Міністрів вніс зміни -до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».

Нова редакція закону про правову охорону винаходів запровадила в Україні постійно діючу змішану систему. На винахід за проханням заявника може видаватися двадцятирічний патент, який йому може бути виданий після одержання позитивних результатів кваліфікаційної експертизи, або шестирічний деклараційний патент (декларує, що заявлений ним винахід є патентосп-

роможним), який видається після проведення формальної експертизи й експертизи на локальну новизну (Додаток №4).

Необхідність проведення експертизи на локальну новизну закріплена у новій редакції закону. Це необхідно для відмежування заявки на винаходи, за якими в Україні патенти вже видані, і не допускати незаконного продовження правової охорони винаходу, строк чинності патенту на який закінчився чи незабаром має закінчитися.

3.2. Промисловий зразок

Зовнішній вигляд виробу, його естетичне та декоративне вирішення — важливий фактор у дизайні будь-якого промислового виробу. До використання поточних методів виробництва, кожний із виробів у художньому плані був значною мірою унікальним, оскільки його творець надавав йому той зовнішній вигляд, який відповідав його власній уяві про красоту. З розвитком індустріального виробництва зовнішній вигляд виробів не втратив своєї значимості. Промислові зразки за своєю суттю призначені для використання їх у торгівлі. Вплив на запит покупців може бути не тільки позитивним, але й негативним, проте доходи компанії суттєво залежать від зовнішнього вигляду продукції, яка випускається. Тому промисловий зразок — фактор великої фінансової значимості, як для компаній, що виробляють товари, так і для торговельних фірм. Згідно із Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» промисловий зразок — нове художньо-конструкторське рішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, відповідає вимогам технічної естетики, придатне до виготовлення промисловим засобом та має позитивний ефект.

Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб. Промислові зразки можуть бути трьох видів: об'ємні (моделі), площинні (малюнки) або комбіновані. Перші є композицією, в основі якої лежить тримірна об'ємно-просторова структура (рішення, що визначають зовнішній вигляд автомобіля). Площинні рисунки характеризуються лінійно-кольорографіч-

ним співвідношенням елементів і фактично не мають об'єму (зовнішній вигляд тканини). Комбінованим промисловим зразкам притаманні ознаки першого і другого видів (рішення, що визначають зовнішній вигляд посуду). Згідно зазначеного раніше Закону України не можуть одержати правову охорону: об'єкти архітектури (крім малих архітектурних форм), промислові, гідротехнічні та інші стаціонарні споруди; друкована продукція як така; об'єкти нестійкої форми з рідких, газоподібних, сипучих або подібних до них речовин. Основою для надання охорони є реєстрація промислового зразка. Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом, термін якого становить 10 років від дати подання заявки до Патентного відомства. Його можна продовжити за клопотанням власника патенту, але не більше як на 5 років.

Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим і промисловоспроможним.

Критерії новизни промислового зразку в різних країнах різні. В деяких країнах прийнято універсальний критерій новизни. Згідно із законами цих країн, промисловий зразок не повинен використовуватися у світі до подання заявки на реєстрацію (або до відповідної пріоритетної дати). В інших країнах обов'язковою умовою надання охорони є новизна лише в національних (місцевих) масштабах.

Промисловий зразок визнається промисловоспроможним, якщо його можна багаторазово відтворити промисловим засобом та ввести до господарського обігу.

В Україні промисловий зразок визнається новим, якщо сукупність його суттєвих ознак, які визначають естетичні та ергономічні особливості виробу, не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до Укрпатенту або, якщо заявлено пріоритет раніше. Крім того, у процесі встановлення новизни промислового зразка слід зважати на зміст усіх заявок, які раніше надіслані до Патентного відомства другими особами.

На визначення промислового зразка патентоспроможним не впливає розкриття інформації про нього автором або особою, яка одержала від автора прямо чи опосередковано таку інформацію протягом шести місяців до дати подання заявки до Патентного відомства або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету.

Особа, яка бажає одержати патент і має на це право, подає до Патентного відомства заявку. Заявка містить:

- заяву про видачу патенту;
- комплект фотографій з зображенням виробу (його макета, малюнка), що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу;
- опис промислового зразку;
- креслення, схему, карту (у разі необхідності).

Заявка повинна розкривати суть промислового зразку зрозуміло і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі. За датою подання заявки встановлюється пріоритет.

Пріоритет промислового зразка, як експонату показаному на офіційних або офіційно визнаних міжнародних виставках, проведених на території держави — учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, може бути встановлено за датою відкриття виставки, якщо заявка надійшла до Патентного відомства протягом шести місяців від зазначеної дати.

За заявою Укрпатент проводить формальну експертизу та експертизу за суттю. На підставі рішення про видання патенту в офіційному бюлетені публікуються відомості про його видання. Одночасно з публікацією відомостей про видання патенту здійснюється реєстрація патенту в Державному реєстрі патентів України на промисловий зразок. Видається патент на промисловий зразок у місячний термін після його державної реєстрації.

Охорона промислових зразків сприяє реалізації якісної продукції, в якій зацікавлені і промисловість, і споживачі.

3.3. Знаки для товарів і послуг. Фірмове найменування

Споживач, зацікавлений у придбанні якісного товару, звертає увагу на його виробника, що надає можливість зорієнтуватися у запропонованих виробках. У визначенні виробника споживачеві допомагають найменування, які можуть бути замінені товарними знаками, що являють собою символ, відбиття, слово.

Торгова марка (Trade Mark) в українському законодавстві — знак для товарів і послуг як об'єкт правової охорони потрібна дійсному виробникові для маркування своїх товарів при продажу, щоб виділити їх серед товарів, які пропонуються ринку. Мета

кожного виробника, який маркує свій товар певним знаком, продати його, реалізувати в своїх фірмових магазинах іншим особам (посередникам), торговцям тощо.

Використання знака для товарів і послуг передбачає декілька цілей:

- допомагає потенціальному покупцеві вирішити: купувати чи ні той чи інший товар, тобто інформує його про якість даного товару;

- дозволяє фірмі-виробнику розпізнавати товари, виготовлені нею, після того, як вони перейшли у власність інших осіб;

- сприяє діям державних органів, які відповідають за контроль якості товарів, маркованих знаком.

У сфері торгівлі мають обіг не лише товари, а й послуги. Останні надаються бюро подорожей, рекламними агентствами, транспортними компаніями тощо. Підприємства в секторі послуг (готелі, ресторани, авіалінії, агентства з прокату, пральні, хімчистки, банки, будівельні організації тощо) використовують знак обслуговування як свій розпізнавальний знак.

Тобто знак на товари та послуги — це позначення виробу таких же товарів і послуг, виготовлених та наданих іншими виробниками, засіб індивідуалізації продукції, що випускається.

Якщо виробник не має статусу товарного знаку, логотипу чи позначення серії продукції, яка випускається, то багатолітня праця по просуванню бізнесу і витрати на рекламну компанію зводяться нанівець.

Особливостями знаків на товари є новизна та індивідуалізація товару (та виділення його серед подібних, що виробляють інші виробники). Новизна знаку означає, що серед відомих позначень існують не тільки ідентичні, тотожні позначення, але й подібні, тобто ті, які збігаються з ним частково.

У зв'язку з цим не визнаються товарними знаками позначення, які не мають розпізнавальних властивостей:

- описового характеру, тобто ті, що містять загальну характеристику товару;

- які надають інформацію про час, місце виробу товару або його застосування, якість сировини, що використовується, ціну і т. ін.

— родові, які являють собою загальноприйняті назви самого товару («комп'ютер» ін.).

Згідно з Паризькою конвенцією нові позначення або ті, що мають відмінності, не можна вважати знаками на товари, а саме:

— позначення, які складаються повністю чи частково з геральдичних зображень (гербів, прапорів) та інших емблем міжнародних організацій, як зображення червоного хреста та півмісяця; офіційні назви країн, емблеми контролю і гарантії, нагороди, печатки;

— знаки, що містять відомості, які не відповідають дійсності та можуть призвести до помилки (наприклад, географічна місцевість, де товар було виготовлено);

— товарні знаки, що суперечать моралі.

Серед основних видів товарних знаків можна виділити такі: словесні, зображувальні, комбіновані, об'ємні.

Словесні знаки — це слова, запозичені з мовного лексикона: географічні найменування; вигадані слова; комбінації окремих букв; рекламні гасла.

Зображальні товарні знаки — це малюнки будь-якого змісту (тварини, птахи, рослини, геометричні фігури, віньєтки та інше), які не супроводжуються словами. Відмінними ознаками такого товарного знаку є графічні елементи, а також кольорове зображення малюнка в цілому.

Комбіновані товарні знаки — сполучення словникових та зображувальних елементів. Цим товарним знакам притаманні значні особливості завдяки об'єднанню смислового значення слова та наочності малюнка.

Словесні, зображальні і комбіновані товарні знаки, як правило, плоскі і двовірності, розміщені безпосередньо на виробі чи упаковці, на ярлику чи етикетці. Об'ємні товарні знаки являють собою тримірне пластичне означення (наприклад, особлива форма мила, коробки для цукерок).

Право власності на знаки для товарів і послуг в Україні закріплюється свідоцтвом (інших країнах — патентом), термін дії якого 10 років від дати подання заявки. За проханням заявника термін дії свідоцтва можна подовжити ще на 10 років.

Право на охорону знаку для товарів і послуг надається з моменту реєстрації його в патентному відомстві, або з моменту його

практичного використання. У зв'язку з цим країни поділяються на групи:

1. За принципом реєстрації — Україна, Німеччина, скандинавські країни, Франція, Італія, Іран, Ірак, Туреччина та інші. Згідно з названим принципом виключне право на товарні знаки виникає лише у разі його реєстрації, пріоритет установлюється за датою подачі заявки на реєстрацію. Попереднє використання незареєстрованих товарних знаків може бути протиставлено, як доказ відсутності новизни.

2. Право на товарний знак виникає в силу закону його використання. Це такі країни як США, Велика Британія та країни з англійською системою права (Швейцарія, Сирія, Туніс, Марокко). У цих країнах акт застосування служить елементом, що установлює право. Пріоритет визначається за принципом: хто раніше почав використовувати товарний знак в обігу.

У всіх країнах, згідно з Паризькою конвенцією застосовується пільга за пріоритетом. Пріоритет знаку за датою поданої заявки в одній із країн Паризької угоди дотримуються в інших країнах протягом 6 місяців. У цей період ніякі обставини не спростовують новизну заявленого знаку.

Для отримання свідоцтва на товарний знак в Україні необхідно оформити заявочні матеріали:

1. Заявка про реєстрацію (українською мовою)
2. Зображення знаку.
3. Опис товарного знаку (в разі комбінованого чи зображально-го знаку).
4. Друкований відбиток чи копія знаку.
5. Документ про збір за реєстрацію та публікацію.

У разі, коли знак колективний, надсилається документ про умови та порядок контролю за його використанням.

Колективні знаки належать самостійним колективам, об'єднанням чи юридичним особам.

Після визначення дати подання заявки Укрпатент проводить експертизу заявки за формальними ознаками, при наявності всіх документів, проводиться перевірна експертиза на подібність та однозначність. За умови позитивного вирішення та на підставі документа про реєстрацію свідоцтва в офіційному бюлетені публ-

ікуються відомості про видачу свідоцтва. Свідоцтво видається в місячний термін після державної реєстрації знаку.

Фірмове найменування

Фірмове найменування — це словесне позначення, що призначене для розрізнення суб'єктів господарської діяльності й ідентифікації виробника товарів як такого.

Фірмове найменування — це стале позначення підприємства (фірми, компанії, концерну) або окремої особи, під ім'ям якої здійснюється її виробнича або інша діяльність. Якщо знак для товарів і послуг надає змогу відрізнити товари або послуги підприємства, фірмове найменування вказує на підприємство без будь-якого посилання на товари або послуги, що поставляються на ринок, і характеризує репутацію та загальний стан підприємства. Охорона фірмових найменувань в Україні не передбачена чинним законодавством, але в деяких країнах є правові режими, що стосуються їх найменувань.

3.4. Зазначення географічного походження товарів

Серед об'єктів промислової власності важливе значення в економічному та соціальному аспектах має зазначення географічного походження товарів. Воно відображає зв'язок «місце-товар». Будь-яке словесне або зображувальне (графічне) позначення, прямо або опосередковано вказує на місце виготовлення товару. Найменування місць походження товарів використовується в усьому світі для зазначення різних продуктів натурального, мінерального, ремісничого, а також промислового та сільськогосподарського (рослинного та тваринного) походження та стосується численних виробників. Багато з цих позначень мають не лише регіональне, але й національне і навіть міжнародне значення: зазначення міцних напоїв, сирів, вин, мінеральних вод.

В умовах розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та зростаючого інтересу споживача до походження та якості товарів стає все актуальнішим завдання забезпечення охорони прав на зазначення походження товарів. Термін «зазначення походження товару» передбачає:

- найменування місця походження товару;
- географічне зазначення походження товару.

Найменування місця походження товару, згідно із Законом «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (від 16.06.1999 р.) — це найменування географічного місця, що використовується як позначення в назві товару, який походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, що обумовлені природними умовами чи об'єднанням усіх природних умов з характерними для даного географічного місця людськими факторами.

Географічним місцем визначається будь-який географічний об'єкт з офіційно визначеними кордонами: країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість та ін.

Правова охорона кваліфікованого зазначення походження товарів, що надається на основі реєстрації, діє безстроково, починаючи з дати його реєстрації.

Право на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару закріплюється свідоцтвом, строк дії якого 10 років з дати подання заявки. Продовжити термін дії свідоцтва можна за клопотанням власника, за умови надання підтвердження спеціально уповноваженого органу про те, що власник свідоцтва на момент продовження строку його дії виготовляє товар у географічній місцевості, що вказана в Реєстрі, а характеристика товару відповідає характеристикам, занесеним у Реєстр.

Для реєстрації кваліфікованого зазначення походження товару чи права використання цього зазначення в Україні необхідно подати заявку до Укрпатенту.

Заявка повинна стосуватися лише одного зазначення походження товару.

Заявка містить:

1. Заяву про реєстрацію найменування місця походження товару або географічного зазначення місця походження товару та право на використання зареєстрованого відповідного кваліфікованого зазначення з відомостями про заявника та його адресу.

2. Назву товару

3. Найменування та межу географічної місцевості

4. Опис особливих властивостей товару, його певних якостей, репутації чи інших характеристик.

5. Дані про використання заявленого кваліфікованого зазначення походження товару.

6. Дані про взаємозв'язки особливих властивостей, певних якостей, репутації чи інших характеристик товару з природними умовами та людськими факторами зазначеної географічної місцевості.

Разом з заявкою подаються:

1. Документ, який свідчить, що заявник виробляє товар, і просить зареєструвати найменування місцевості походження чи географічне зазначення походження товару та право на використання цього зазначення.

2. Висновки спеціально уповноваженого органу про те, що особливі властивості, певні якості чи інші характеристики товару, вказані в заяві, об'єктивно зумовлені чи пов'язані з природними умовами та людськими факторами зазначеної географічної місцевості виготовлення товару.

3. Висновки спеціально уповноваженого органу стосовно межі географічної місцевості, з якою пов'язані особливі властивості, певні якості чи інші характеристики товару.

Таким чином, об'єкти промислової власності, завжди сприяють створенню та вдосконаленню нових технологій, прогресу промисловості та поліпшенню якості життя.

Контрольні питання

1. Перелічити об'єкти промислової власності.
2. Назвати вимоги патентоспроможності різних об'єктів промислової власності.
3. Охарактеризувати заявочні документи.
4. Визначити етапи експертизи заявки на винахід.

Основна література

1. *Азімов Ч.М.* Основи патентного права України (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки). — Х., 1994. — 64 с.
2. *Андрощук Г.А., Работягова Л.И.* Патентное право: правовая охрана: Учеб. пособие. — К., 1999. — 212 с.
3. *Глухівський Л.* Деклараційний патент за і проти //2001. — №7. — С.8-12.

4. *Казанова В.К.* Про формування прав, які надає патент його власникові //Питання винахідництва. — 1990. — № 5. — С. 24-27.
5. *Касан В.О.* Документи на винаходи та їх класифікація //Питання бібліотекознавства та бібліографії. — 1991. — Вип. 12. — С. 52-61.
6. Кому і навіщо потрібен патент на винахід //Інновація. — 1996. — № 5-8 (березень-квітень).
7. Нормативні документи з питань винахідництва і раціоналізаторства. — К., 2000. — 72 с.
8. *Паладій Н.* Защита географических указаний происхождения товаров в Украине // Интеллектуальна власність. — 2001. — № 5-6. — С. 3-14.
9. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель// Интеллектуальна власність. — 2001. — №3. — С. 39 — 59.
10. Про охорону прав на зазначення походження товарів// Интеллектуальна власність. — 1999. — №8. — С. 7 — 10.
11. *Трошин Е.В.* Патентная экспертиза изобретений как объект моделирования и оптимизации //НТИ. — Серия 1. — 2000. — № 10. — С. 8-13.

РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ТА КОНВЕНЦІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Об'єднання зусиль національних систем патентної інформації, їх взаємодія сприяють підвищенню ефективності використання винаходів, оскільки постійно зростаючий масив патентної документації все складніше використовувати. Міжнародне співробітництво передбачає кооперацію діяльності інформаційних служб патентних відомств і організаційно-функціональних структур національних систем патентної інформації.

Міжнародне співробітництво відбувається за такими напрямками:

— централізоване накопичення банку даних про світовий фонд патентних документів;

— уніфікація документів у процесі отримання патентів;

— створення автоматизованих систем, які забезпечують пошук патентної документації.

Від темпів розвитку цих напрямів залежить ефективність патентних досліджень в умовах все зростаючої у світі кількості патентної документації про об'єкти промислової власності, що реєструється.

4.1. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ)

Всесвітня організація інтелектуальної власності є однією із шістнадцяти спеціалізованих установ системи Організації Об'єднаних Націй (ООН). Конвенція, яка заснувала ВОІВ була підписана в Стокгольмі в 1967 році і набула чинності в 1970 році. Проте ВОІВ заснована в 1883 році коли була прийнята Паризька конвенція, або з 1886 року, коли була прийнята Бернська конвенція. Обидві ці конвенції передбачали створення міжнародних секретаріатів і працювали під керівництвом федерального уряду Швейцарії.

Спочатку в адміністрації двох конвенцій існувало два секретаріати (один — з промислової власності, інший — з авторського права). У 1893 році ці секретаріати були об'єднані. Організація, яка сьогодні відома як ВОІВ, мала різні назви. Так, вона спочатку

називалась БІРПІ, скорочення від повної французької назви організації — Об'єднане міжнародне бюро з охорони інтелектуальної власності. БІРПІ була міжнародною організацією, яка регулювала питання у сфері інтелектуальної власності. ВОІВ, як правонаступниця, перетворювалась у спеціалізовану установу ООН після укладання договору з цього питання між ООН та ВОІВ, який набув чинності 17 грудня 1974 року.

Діяльність ВОІВ визначається такими напрямками: реєстраційна діяльність, забезпечення міжкурядового співробітництва з адміністративних питань інтелектуальної власності та програмна діяльність. Ці види діяльності направлені на досягнення основних завдань ВОІВ, а саме сприяти підтримці та посиленню уваги до інтелектуальної власності в усьому світі для того, щоб створити сприятливі умови для промислового та культурного розвитку через стимулювання творчої діяльності та полегшення передачі технологій при розповсюдженні літературних та художніх творів.

Реєстраційна діяльність ВОІВ передбачає прямі послуги заявникам та власникам прав на промислову власність: отримання та обробку міжнародних заявок відповідно до Договору про патентну кооперацію (РСТ), надає міжнародну реєстрацію знаків на товари та послуги і, промислові зразки.

Діяльність міжкурядового співробітництва з питань інтелектуальної власності здебільшого зосереджена на роботі з фондами патентних документів, які використовуються для проведення пошуку інформації та розробки методів, що полегшують доступ до цих документів, оновленні міжнародних класифікаційних систем, статистичних даних, складанні регіональними органами правових норм у галузі промислової власності та авторських прав.

ВОІВ постійно оновлює свій загальнодоступний фонд законодавчих актів з промислової власності та авторського права, деякі з них друкуються в щомісячному бюлетені ВОІВ та на компакт-диску під назвою «IPLEX».

Важливе місце в роботі ВОІВ посідає програмна діяльність: забезпечення широкого призначення існуючих договорів, оновлення у разі необхідності цих договорів через їх перегляд, а також організація та участь у співробітництві.

З метою забезпечення реалізації стратегічного напрямку зовнішньоекономічної політики щодо інтеграції України у світову економіку, комплексного режиму та подальшої гармонізації законодавства України з нормами і принципами Світової організації торгівлі (СОТ) 20 вересня 2001 року Верховна рада України прийняла важливі закони у сфері інтелектуальної власності: «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, підписаної в Римі 26 жовтня 1961 року», «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право».

*Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної
власності в патентній документації*

Відсутність в національних патентних відомствах єдності форм і фізичних характеристик матеріальних носіїв документів, а також принципів, відповідно до яких подаються бібліографічні дані і зміст патентних документів, змусили ВОІВ створити комплекс міжнародних документів. Ці документи подано як стандарти.

Стандартами ВОІВ регламентуються такі основні напрями:

- матеріальні носії інформації;
- ідентифікація, відбір, збереження і пошук бібліографічних даних;
- індексування, класифікація і кодування документів;
- пошук патентних документів і не патентної літератури тощо

Для полегшення доступу до патентної інформації в цілому і до бібліографічного змісту патентних документів зокрема, розроблено Міжнародні цифрові коди для ідентифікації даних, так звані коди ІНІД (Internationally Agreed Numbers for the Identification of Data), які використовують для позначення основних бібліографічних даних.

Частина цих стандартів стосується бібліографічних даних щодо патентних документів (ST. 9 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних документів і свідоцтв додаткової охорони. Ідентифікація і обов'язковий мінімум даних», ST. 80 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних про промислові зразки в цілому і, зокрема, бібліографічного змісту документа на промис-

ловий зразок у публікації в офіційному бюлетені»), деякі присвячені патентним бюлетеням (ST. 60 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних про товарні знаки (двопозиційні коди)», ST. 63 «Рекомендації щодо змісту і структури бюлетенів товарних знаків», ST.81 «Рекомендації щодо змісту і розміщення публікацій в бюлетені промислових зразків».) Окремий стандарт ST. 3 «Рекомендовані стандартні двобуквені коди для представлення країн, адміністративних одиниць і міжурядових організацій» затверджений для коду країн.

Безпосередньо ВОІВ має два коди: IB і WO. Код IB використовується стосовно міжнародних заявок, поданих у Міжнародне бюро ВОІВ, як відомство, що отримує заявки згідно з Договором про патентну кооперацію (РСТ). Код WO використовується у разі публікації відомостей стосовно міжнародних заявок, поданих за процедурою РСТ, у будь-яке відомство, що отримує заявки.

Декілька стандартів присвячено патентній документації (ST. 16 «Рекомендовані стандартні коди для ідентифікації різних видів патентних документів», ST. 50 «Керівництво з публікації відомостей про корекцію, зміну і доповнення, що стосуються патентної інформації»).

Окремі стандарти призначені для вузького кола фахівців. Так, стандарт ST. 32 «Рекомендації для розмітки патентних документів з допомогою SGML» може зацікавити фахівців, що займаються питаннями запису інформації на електронні носії з використанням формату SDML. У стандарті ST. 31 «Рекомендовані стандартні набори кодових знаків для обміну записами патентних документів у електронній формі» містяться рекомендації стосовно стандартних наборів кодових знаків для обміну електронними записами патентних документів, а в стандарті ST. 40 «Рекомендації щодо підготовки факсимільних зображень патентних документів на CD-ROM» -стосовно запису зображень патентних документів на компактних оптичних дисках CD-ROM у факсимільному вигляді.

Тексти стандартів публікуються англійською мовою в довіднику ВОІВ з питань інформації та документації у сфері промислової власності «Wipo handbook on Industrial Property Information and Documentation»

Російською мовою стандарти ВОІВ видавалися тричі, останнє видання здійснено в 1996 році. Найближчим часом плануються публікації текстів стандартів ВОІВ українською мовою в офіційному бюлетені Укрпатенту «Промислова власність», в яких зацікавлені не тільки фахівці з питань охорони промислової власності, але й користувачі патентної інформації.

4.2. Паризька конвенція з охорони промислової власності

Розширенню патентування за рубежем сприяє участь країни в Паризькій конвенції з охорони промислової власності. Ця конвенція є основною міжнародною угодою, що регулює питання охорони прав на винаходи, промислові зразки, товарні знаки.

Паризька конвенція — універсальна угода в галузі охорони промислової власності. В конвенції немає єдиних правових норм, що стосуються охорони промислової власності в країнах-учасниках. Основні питання охорони об'єктів промислової власності регулюються виключно внутрішнім законодавством держав-учасників, тому участь у Конвенції не усуває необхідності патентування цих об'єктів в інших країнах-учасниках.

Універсальність Конвенції полягає в тому, що вона надає країнам, які до неї приєдналися, повну свободу дій стосовно національних законодавств з охорони промислової власності, за винятком деяких положень, яких обов'язково мають дотримуватися країни-учасниці.

Головна мета цієї конвенції — створення пільгових умов для патентування винаходів, промислових зразків, реєстрації товарних знаків фірмами, організаціями та громадянами одних держав в інших.

Створенню Паризької конвенції передувало тривале обговорення питань охорони прав на винаходи на різних міжнародних конференціях. Перший проект конвенції, підготовлений спеціальною комісією, обговорювався на Паризькій конференції в 1880 році. На наступній конференції, яка відбулася 20 березня 1883 року проект підписали одинадцять держав. У подальшому конвенція переглядалася та доповнювалася на конференціях у Брюсселі (1900 р.), Вашингтоні (1911 р.), Гаазі (1925 р.), Лондоні (1934 р.), Лісабоні (1958 р.) та ін.

У 1967 р. була ратифікована Паризька конвенція, результатом її став Стокгольмський акт. На цей час 142 країни є її членами.

Для різних країн-учасниць Паризька конвенція діє в різних редакціях в залежності від того, який із її текстів ратифіковано країною. Конвенція відкрита для всіх держав. Приєднання до Конвенції свідчить про визначення низки її положень та отримання встановлених нею переваг.

Слід відзначити, що конвенція не передбачає створення міжнародного патенту. У будь якій іншій країні — учасниці Паризької конвенції винахід може вільно використовуватися без виплати винагороди, якщо він там не запатентований.

Основні принципи конвенції:

1. Положення про національний режим;
2. Конвенційний пріоритет;
3. Забезпечення тимчасової охорони розробок на офіційних міжнародних виставках;
4. Незалежність патентів, які видані в різних країнах;
5. Вільне використання запатентованих об'єктів у транспортних засобах;
6. Обов'язкове використання винаходів та видача примусової ліцензії.

Одним із основних принципів Паризької конвенції є положення національного режиму. Воно гарантує громадянам та фірмам будь-якої країни-учасниці таку ж охорону промислової власності, яка надавалася або надаватиметься в майбутньому в цій країні своїм громадянам та фірмам внутрішнім законодавством даної держави. Охорона надається також громадянам держав, які не входять до складу Паризького союзу, якщо вони постійно проживають в одній із країн цього союзу або мають там свої підприємства.

Найважливішим положенням конвенції є право конвенційного пріоритету. Воно передбачає, що будь який заявник, або його правонаступник, який подав правильно оформлену заявку на патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок чи товарний знак в одній країні, може протягом визначеного терміну вимагати охорону в усіх інших країнах-учасницях зі збереженням пріоритету першої заявки. Для патентів на винаходи та корисні

моделі цей строк — 12 місяців від дня подачі першої заявки, для промислових зразків та товарних знаків — 6 місяців. Конвенцією допускається подання заявок з «множинним» та «частковим» пріоритетом. Множинний пріоритет виникає відносно двох чи більше заявок на патенти, що відносяться до одного й того ж технічного рішення, які подані в одній чи декількох країнах, а потім об'єднаних в одну загальну заявку для подання до другої країни-учасниці. Конвенційне право пріоритету при цьому виникає для окремих частин заявки, які можуть мати і різні дати пріоритету.

Правило про конвенційний пріоритет полегшує становище заявників із країн-учасниць конвенції. Це правило дає ще одну перевагу в патентуванні винаходів за кордоном, яка пов'язана з великими витратами. За пріоритетний період заявник може визначити економічну доцільність патентування за кордоном, тобто виявити комерційні можливості використання винаходу і, таким чином, вирішити питання про те, чи будуть виправдані витрати на отримання патенту за кордоном. Крім того, за цей період можна ретельно підготувати матеріали для оформлення заявки за рубіж.

Перевагу конвенційного пріоритету використовують у першу чергу підприємства та компанії країн, які проводять активне патентування своїх винаходів за рубежем. Це дозволяє вести патентування винаходів цілеспрямовано та з найменшою витратою засобів, сприяє розширенню торгівлі ліцензіями на винаходи. Проте ці переваги приєднання до Паризької конвенції можуть бути успішно реалізовані лише в тому разі, якщо заявочні матеріали для закордонного патентування будуть підготовлені в межах пріоритетного терміну.

Паризька конвенція гарантує країнам-учасницям також тимчасову охорону об'єктів промислової власності, що експонуються на офіційних міжнародних виставках. Тимчасова охорона названих об'єктів може здійснюватись національними законодавствами різними засобами: в одних країнах вона забезпечується встановленням пільг з пріоритету, в інших — пільг з новизни.

Введення принципу незалежності патентів пов'язане з відмінностями в національних патентних законах. Згідно з конвенцією

патенти, які видані на один і той же винахід в різних країнах — учасницях конвенції, незалежні один від одного.

Наступне положення конвенції — використання об'єктів, що охороняються, на транспортних засобах. Згідно з конвенцією не є порушенням патенту використання винаходів, що охороняються на морському, повітряному чи сухопутному транспорті, якщо транспортні засоби, що належать одній із країн конвенції, тимчасово чи випадково знаходяться на території країни, де діє патент, за умови, що винахід застосовується виключно для потреб транспортних засобів.

Кожній країні — учасниці надається право включати в патентні закони норми, які передбачають санкції за невикористання чи недостатнє використання винаходу. Такими санкціями може бути видача примусової ліцензії або анулювання патенту. Примусові ліцензії можуть видаватися за мотивами «суспільних інтересів», коли патент визнається як той, що має особливо важливе соціальне, економічне, чи оборонне значення для країни або не дотримання термінів використання винаходу. Примусові ліцензії можуть бути видані і коли виникає залежність патентів. Якщо запатентований винахід не можна використати без використання винаходу, який охороняється патентом, виданим іншій особі, тоді власник залежного патенту має право вимагати видачі примусової ліцензії. В свою чергу його можна зобов'язати видати ліцензію власникові основного винаходу.

Конвенція забезпечує взаємне визнання та охорону об'єктів промислової власності. Вона не є єдиним патентним законом для країн-учасниць чи міжнародним законом про товарні знаки та промислові зразки, зважає на національне законодавство, тому приєднання тієї чи іншої країни до конвенції не позбавляє цю країну права патентування своїх винаходів в інших країнах, лише створює пільгові умови для такого патентування.

4.3. Договір про патентну кооперацію

В умовах бурхливого розвитку патентування винаходів правила Паризької конвенції стали недостатніми, особливо для країн, які проводять зарубіжне патентування у великих масштабах.

Близько половини від загального обсягу заявок, які подаються в усіх країнах світу, дублюються, оскільки заявки подаються на однакові винаходи в різних країнах. Виникла потреба в поглибленні міжнародного співробітництва в цій галузі.

У результаті великої підготовчої роботи в 1970 році в Вашингтоні було укладено багатосторонню угоду Договір про патентну кооперацію (РСТ). Договір передбачає можливість складання та подання в національне патентне відомство, так званої, «міжнародної заявки» (коли заявник бажає забезпечити охорону винаходів у декількох країнах.)

Міжнародна заявка містить: заяву, опис винаходу, один або декілька пунктів формули винаходу, один або декілька креслень (у разі необхідності) та анотацію.

Заява містить прохання про видання регіонального патенту, а не національного. Якщо згідно з договором про регіональний патент заявник не обмежує свою заявку окремими країнами-учасницями цього договору, зазначення однієї з цих країн та прохання про одержання регіонального патенту повинні розглядатися, як намір отримати регіональний патент.

У заяві наводяться ім'я й інші дані заявника та винахідника, а також назва винаходу.

Опис винаходу повинен розкривати винахід достатньо зрозуміло та повно, щоб винахід міг здійснити спеціаліст у даній галузі. Пункт чи пункти формули винаходу повинні визначити об'єкт охорони. Креслення додаються, у разі необхідності для розуміння винаходу. Якщо креслення необов'язкові, то характер винаходу допускає ілюстрації у вигляді креслень.

На основі формули винаходу по кожній міжнародній заявці міжнародний пошуковий орган здійснює міжнародний пошук для виявлення відповідного рівня техніки.

Міжнародним пошуковим органом, може бути національне відомство чи міжурядова організація, наприклад, Міжнародний патентний інститут, завданням якого є підготовка звітів про документальний пошук про рівень техніки стосовно винаходів, на які надійшли заявки. Призначаються міжнародні пошукові органи Асамблеєю.

Пошук на новизну проводиться в обов'язковому порядку по установленому мінімуму патентної документації семи країн: Ве-

ликої Британії, Росії, США, Німеччини, Франції, Японії, Швейцарії. У результаті проведення пошуку складається перелік документів, які є важливими при проведенні експертизи. Звіт про пошук та копії протипоставлених документів направляються заявникові, який може внести зміни у формулу. Після чого міжнародна заявка разом зі звітом про проведений пошук направляється в національні патентні відомства тих країн, в яких заявник хоче отримати охорону винаходів. При цьому слід дотримуватися таких термінів: міжнародна заявка подається до кінця 12 місячного терміну від дати пріоритету, а розгляд міжнародної заявки в країнах патентування розпочинається після закінчення 20 місяців від дати пріоритету, до цього часу слід підготувати звіт про міжнародний пошук.

Заявник може подати одну міжнародну заявку, однією мовою яка пізніше перекладається на мову кожної із країн патентування. За вимогою заявника пошуковий орган може не обмежуватися міжнародним пошуком, а проводить також і попередню експертизу щодо визначених країн. На основі проведеної експертизи національне патентне відомство країни патентування виносить рішення про видачу патенту, якщо висновки експертизи не будуть суперечити вимогам національного законодавства.

Процедура РСТ не продовжує терміни конвенційного пріоритету, але сприяє його кращому використанню при дефіциті часу.

4.4. Регіональні угоди

Конвенція про видачу європейського патенту

Ця конвенція була укладена в 1973 році в Мюнхені. Заявник при прийнятті рішення про патентування винаходів за кордоном згідно процедур Європейського патентного відомства (ЄПВ) оформляє заявку на одній із офіційних мов (англійській, німецькій, французькій) прийнятих конвенцією. Заявка на Європейський патент може подаватися в Мюнхені, його філії в Гаазі або безпосередньо в Європейське патентне відомство. Усі інші дії здійснюються тільки через професійного представника — патентного повіреного в одній із країн, зареєстрованих в ЄПВ. Матеріали заявки слід подавати в трьох екземплярах і повинні містити: заяву про

видачу європейського патенту; опис винаходу; один або декілька пунктів формули; креслення; реферати.

Після подачі заявки протягом двох місяців необхідно сплатити заявочне мито. Якщо заявка відповідає формальним вимогам вона поступає у відділ, де проводиться інформаційний пошук (решерш). Потім експертиза проводиться на відповідність критеріям патентоспроможності. Якщо матеріали заявки відповідають вимогам експертизи, виноситься попереднє рішення про видачу патенту. Після чого надається трьохмісячний термін для перекладу формули на дві інші офіційні мови, сплати мита за видачу патенту та публікацію. Якщо заявник виконав указані вимоги, то протягом трьох місяців експертиза виносить рішення про видачу патенту і публікує бюлетені ЄПВ про цей патент. На протязі розглядання заявки та підготовки патенту заявник має право подати протест, якщо він не задоволений рішенням.

Євразійська патентна конвенція

З розпадом СРСР виникла необхідність створити міждержавну систему з охорони промислової власності в колишніх державах-суб'єктах СРСР. Створення міждержавної системи було передумовою для охорони промислової власності та просунення сучасних технологій, формування умов для сумісних підприємств та діяльності іноземних інвесторів у сфері економіки.

У м. Києві 10-11 вересня 1991 р. відбулася робоча нарада представників колишніх республік СРСР з питань міждержавного науково-технічного співробітництва. Учасники наради, виходячи зі своїх інтересів, пов'язаних з необхідністю збереження та розвитку науково-технічного потенціалу кожної із держав, науково-технічних зв'язків, які склалися, і усвідомлюючи переваги міжнародної кооперації в науково-технічній сфері, вирішили розпочати підготовку та укласти в короткі терміни міждержавну угоду про науково-технічне співробітництво.

Представниками незалежних держав був підготовлений проєкт Тимчасової угоди з охорони промислової власності, в якому передбачалося створення міждержавної організації з охорони промислової власності, одним із основних завдань якої вважається видача міждержавних охоронних документів.

27 грудня 1991 р. у Мінську були розглянуті та підписані два важливих документи — Угода про міждержавне науково-технічне співробітництво та Тимчасова угода з охорони промислової власності.

Робоча група підготувала проект патентної конвенції, який був схвалений на Другому засіданні Міждержавної ради з питань охорони промислової власності у вересні 1993 р. На цьому засіданні було прийнято, за аналогією Європейської патентної конвенції, «Євразійську патентну конвенцію», яка підкреслює територіальний (регіональний) характер угоди про співробітництво у сфері правової охорони промислової власності.

Проект Євразійської патентної конвенції був направлений на експертизу в ВОИС, Європейську патентну організацію та Міжнародну асоціацію з охорони промислової власності. До кінця 1993 р. усі міжнародні організації дали позитивний висновок щодо проекту Конвенції. 9 вересня 1994 р. було офіційно підписано Євразійську патентну конвенцію, яка набула чинності з 12 серпня 1995 року.

З 1 січня 1996 р. Євразійське патентне відомство стало приймати євразійські заявки на винаходи, а у 1996-1997 рр. розпочалося видання бюлетеня Євразійського патентного відомства «Винаходи, (євразійські заявки та патенти)» та описи винаходів до євразійських заявок та патентів.

Євразійський патент видається на 20 років від дати подачі євразійської заявки. З набуттям чинності на території держав — учасниць сформовано єдиний патентний простір, який з урахуванням міжнародної практики патентної кооперації та інтеграції забезпечує: спрощення та здешевлення процедури отримання охоронного документу, діючого в усіх країнах-учасницях Конвенції (одна європейська заявка однією мовою (російською) — одна експертиза — єдиний євразійський патент); отримання надійних євразійських патентів на винаходи як наслідок обов'язкової перевіркової експертизи євразійських заявок; організацію охорони прав патентовласників у межах єдиного патентного простору на основі Конвенції та пов'язаних з нею нормативних актів.

Заявник має право вибору захисту свого винаходу між національною процедурою отримання патенту окремо в кожній дер-

жаві — учасниці Конвенції та процедурою, що передбачає отримання єдиного євразійського патенту, який забезпечує захист винаходу в усіх державах, що домовляються. Крім того, заявник має можливість вибору між прямою подачею заявки в Євразійське відомство (в тому числі і через національне відомство) і подачею цієї заявки за системою РСТ.

Пряма подача заявки в Євразійське відомство означає, що процедура видачі євразійського патенту регулюється правилами Євразійського відомства. Якщо заявка подана за системою РСТ, початкова частина процедури регулюється правилами РСТ (міжнародна фаза), тоді як порядок виробництва за заявкою на регіональній фазі регулюється правилами Євразійського відомства.

Євразійська система охорони винаходів єдиного патенту, на території держав, які домовляються, передбачає процедуру його отримання, виключаючи необхідність подачі заявок та проведення експертизи окремо в кожній державі.

Винаходу, на який подана євразійська заявка, від дати його публікації до дати публікації євразійського патенту, надається тимчасова правова охорона в обсязі опублікованої формули винаходу на території всіх держав — учасниць Конвенції. Тимчасова охорона за міжнародною заявкою, яка подана відповідно до РСТ, набуває чинності від дати її публікації російською мовою.

Право на євразійський патент належить винахідникові або його правонаступникові. Якщо це службовець, то право на євразійський патент визначається згідно з законодавством держави, в якій службовець має основне місце служби, або в країні, де роботодавець займається підприємницькою діяльністю, з якою пов'язаний службовець. Власник євразійського патенту має виключне право використовувати, а також дозволяти чи забороняти іншим використовувати запатентований винахід. Він може передавати своє право або видавати на нього ліцензію.

Процедура розгляду заявки на видання євразійського патенту умовно поділяється на два етапи. Перший — це проведення формальної експертизи, другий — проведення патентної експертизи видання патенту. Він видається на винахід, який є новим, має винахідницький та промисловоспроможний рівень. Об'єктами винаходу вважаються пристрій, спосіб, засіб та штами мікроорга-

нізму, культури, клітин рослин та тварин, а також застосування пристрою, способу, засобу та штаму.

Процедура видачі євразійського патенту передбачає поетапну сплату мита в період розгляду заявки та видачі патенту. Це дозволяє заявникові оцінити свої можливості на отримання патенту та доцільність подальшого діловодства, пов'язаного з фінансовими витратами. Це реалізовано в розподілі мита на етапи, один із яких охоплює проведення формальної експертизи, публікацію та пошук, а другий етап — проведення патентної експертизи та видачу патенту. Звіт, який отримує заявник в результаті пошуку, може бути використаний в подальшому для установаження доцільності проведення другого етапу.

Якщо заявка містить звіт про міжнародний пошук або звіт про пошук міжнародного типу, підготовлений одним із міжнародних пошукових органів, єдине процедурне мито зменшується на 25%, а якщо такі звіти підготовлені Російським агентством по патентах та товарних знаках — на 40%.

Після закінчення шести місяців від дати отримання заявником повідомлення про відмову у видачі патенту заявник може подати в Євразійське відомство клопотання, з зазначенням держав, в яких він хоче отримати патент за національною процедурою. У кожній такій державі євразійська заявка є правильно оформленою національною заявкою, поданою в національне відомство з тією ж датою подачі і пріоритетом, що і євразійська заявка.

Для заявників держав, які не є учасниками Конвенції, євразійська заявка подається безпосередньо в Євразійське відомство, для заявників держав — учасників Конвенції через національні патентні відомства цих держав, якщо це передбачено законодавством держави.

Датою подання заявки на євразійський патент є дата її отримання національним або Євразійським відомством. Національне або Євразійське відомство, куди надійшла заявка на євразійський патент, проставляє дату отримання на матеріалах заявки та видає заявникові розписку, де вказуються номер заявки, характер, кількість документів та дати їх отримання.

За подання євразійської заявки сплачується мито, яке підтверджується відповідним документом.

Міждержавні угоди

12.03.1993 р. у Москві уряди Вірменії, Білорусії, Казахстану, Киргизстану, Молдавії, Таджикистану, Узбекистану та Російської Федерації підписали «Угоду про заходи з охорони об'єктів промислової власності і про організацію Міжнародної Ради з питань охорони промислової власності». Україна не брала участі у підписанні цієї Угоди.

Важливим напрямом у міждержавному співробітництві є двосторонні угоди України з країнами колишнього СРСР, і передусім «Угода між Урядом України та Урядом Російської федерації» (30.06.1996 р.). Згідно з цією Угодою Україна погодилась не те, що заявки мають подаватися російською мовою. Обидві сторони визнають дію на своїх територіях авторських свідоцтв СРСР на винаходи та свідоцтва СРСР на промислові зразки на умовах, передбачених законодавством кожної з країн. Мито за подання заявки, видача охоронних документів, кошторис за проведення пошуку та надання інших послуг, оплачуються в національній валюті заявників за курсом, встановленим компетентними органами. Країни-учасниці Угоди беруть на себе зобов'язання про те, що фізичні та юридичні особи однієї держави будуть користуватися на території іншої держави патентними фондами, бібліотеками, банками даних, на тих умовах, що і для національних фізичних та юридичних осіб. Таким чином забезпечується рівномірність всіх у доступі до відкритої патентної і науково-технічної інформації. Подібна угода укладена з Білорусією та іншими державами — суб'єктами колишнього СРСР.

4.5. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків

Широкий обмін товарами серед держав зумовив необхідність для виробника товарів чи їх покупців реєстрацію своїх товарних знаків у цілому ряді країн, які мають різні вимоги до процедури реєстрації. З метою подолання труднощів міжнародної реєстрації товарних знаків була створена спеціальна угода, підписана 14 квітня 1891 року в Мадриді — «Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків».

У межах угоди розглядаються заявки на товарні знаки зарубіжних заявників, які надходять з Міжнародного бюро ВОІВ.

Подаються вони (на реєстрацію за рубіж) вітчизняними заявниками.

Подання заявки від імені вітчизняного заявника може здійснюватися за умови її національної реєстрації. Вимоги до змісту заявки, що називається міжнародною, передбачають обов'язкове підтвердження відомством країни походження, і дані, наведені в міжнародній заявці повинні відповідати даним національного реєстру.

Друга обмежена умова, на яку слід зважати вітчизняному заявникові — це перелік країн, які беруть участь в угоді. Сьогодні країнами-учасницями — членами союзу є 52 держави.

Переваги міжнародної реєстрації знаків згідно з Мадридською угодою зводяться до таких положень: спрощується процедура подання заявок на реєстрацію товарного знаку. Заявник подає одну заявку в міжнародне бюро ВОІВ французькою мовою і вказує країни, в яких він вимагає охорону. У разі необхідності збільшення числа країн він може подати заяву про «територіальне розширення», заявка оформляється через національне Патентне відомство, тобто немає необхідності в послугах патентних повірених у кожній із країн.

Вартість міжнародної реєстрації змістовно зменшується в порівнянні з вартістю національних реєстрацій завдяки виключенню витрат заявників гонорарів патентним повіреним.

Термін експертизи обмежено 12 місяцями, протягом яких заявник отримує інформацію про захист своїх прав у всіх зазначених ним країнах або рішення про відмову в реєстрації міжнародного товарного знаку.

Датою міжнародної реєстрації є дата подання заявки для міжнародної реєстрації в країні походження. Проте, якщо заявка надійшла в Міжнародне бюро пізніше, двох місяців від дати подання в національне відомство, в такому разі датою міжнародної реєстрації є дата надходження заявки в міжнародне бюро. Усі зареєстровані знаки публікуються французькою мовою в журналі «Les Margues Internationales», який виходить щомісяця. Термін охорони — 20 років, єдиний для всіх країн, але він може бути продовжений до 20 років, з моменту попередньої реєстрації. Для цього слід сплатити основне та додаткове мито.

Дія міжнародного знаку може бути перервана додатково, якщо правомірність його реєстрації заперечується будь-якою особою на загальних з національним товарним знаком обґрунтуваннях (у патентному відомстві, Апеляційній палаті чи патентному суді). Міжнародна реєстрація товарного знаку втрачає чинність, якщо протягом п'яти років, починаючи від дати реєстрації, національний товарний знак, який раніше був зареєстрований в країні походження, анулюється.

4.6. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків

Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків була підписана 6 листопада 1925 року з доповненнями та змінами в Лондоні 2 червня 1934 року, в Гаазі 28 листопада 1960 року, та в 1961, 1967, 1984 роках. Його основна мета — забезпечення охорони одного або декількох промислових зразків у декількох країнах через депонування, що здійснюється в міжнародному бюро ВОІВ.

Громадяни країн-учасниць Гаазького союзу мають можливість отримати охорону для своїх промислових зразків з мінімальними формальностями та затратами. Так, вони позбавлені необхідності здійснювати окремо національне депонування в кожній із країн, в яких бажають отримати охорону. Це дозволяє уникнути складностей, які виникають в результаті різних процедур в окремих країнах. Крім того, не потрібно подавати документи різними мовами і стежити за строками для продовження національного депонування, сплачувати національне мито та гонорари патентним повіреним. Відповідно до Гаазької угоди такі результати можна отримати за допомогою національного депонування, після сплати за один комплект в одній валюті та в одному відомстві (тобто в Міжнародному бюро).

Спрощення формальності та зниження вартості отримання охорони за рубежем благотворно впливає на розвиток зовнішньої торгівлі. Місцева промисловість та торгівля отримують охорону своїх промислових зразків в країнах-учасницях Гаазької угоди, експортують свою продукцію у ці країни.

Захист та контроль за дотриманням прав промислової власності повинні сприяти запровадженню технологічних нововведень, передачі і розповсюдження технологій для обоюдної вигоди виробників і користувачів, що сприяє соціальному та економічному добробуту.

Контрольні питання

1. Назвати напрями діяльності Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ)
2. Розкрити основні принципи в діяльності Паризької конвенції.
3. Визначити основні положення Договору про патентну кооперацію.
4. Перелічити регіональні угоди.

Основна література

1. *Григорьев А.И.* Как получить евразийский патент// Патенты и лицензии. — 1996. — № 7. — С.9-19.
2. Договор о патентной кооперации. — М.: ВНИИПИ, 1990. — 112 с.
3. Евразийская патентная кооперация. — М., 1995. — 57 с.
4. *Колесников А.П.* Международные заявки РСТ: динамика патентования, вопросы идентификации и поиска //Вопросы изобретательства. — 1999. — № 7. — С.9-13.
5. Международные договоры и соглашения в области охраны промышленной собственности. — М.: ВНИИПИ, 1995. — Т. 1. — 294 с.
6. Стандарты Всемирной организации интеллектуальной собственности. — М.: ВНИИПИ, 1996. — Т.1. — 473 с.

ВИСНОВКИ

В останні десятиріччя істотно зріс вплив сфери економічно-культурної діяльності в науці, економіці, людських взаємовідносинах. Зрозуміти їх своєрідність, новизну, прийняти єдино правильне рішення у новій ситуації неможливо без інформатизації. Вона допомагає глибше осмислити дійсність у єдності і різноманітності усіх її сфер, зв'язків і відносин, зрозуміти місце творчої інтелектуальної діяльності у сучасному світі та створити умови для її реалізації.

Промислова власність є складовою частиною інтелектуальної власності, значення і роль якої на сучасному етапі значно зростає. Це супроводжується різким збільшенням потоків патентної документації, яка визначає взаємовідносини між суб'єктом (творцями) та правом суспільства на доступ до цих творів

Усвідомлюючи, що поширення інформації серед усіх категорій фахівців, науковців, керівників державної влади зростає, необхідна ефективна організація документно-інформаційної системи, яка потребує постійного аналізу її діяльності, наукових досліджень, що спрямовані на розробку нових концепцій та моделей розвитку інформаційних систем та оцінки їх якості.

Подальший розвиток патентно-інформаційної діяльності неможливий без застосування нових інформаційних технологій створених патентними відомствами та інформаційними центрами провідних держав світу. Майбутні фахівці цієї сфери мають володіти теоретичними знаннями про властивості та закономірності функціонування документно-інформаційних систем, навичками автоматизованого створення, розповсюдження, зберігання та пошуку інформації, використання мережі електронних носіїв інформації, які дозволяють оперативніше вирішувати конкурентноспроможні завдання, що сприяють розвитку національної економіки та підвищенню інформаційного виходу країни на світовий ринок інтелектуальної власності.

КОДИ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ БІБЛЮГРАФІЧНИХ ДАНИХ ПАТЕНТНИХ ДОКУМЕНТІВ І СВІДОЦТВ

- (11) — номер патенту документа;
 - (12) — словесне позначення виду документа;
 - (13) — код виду документа згідно зі стандартом VOIB BST.16;
 - (21) — реєстраційний номер заявки;
 - (22) — дата подання заявки;
 - (23) — інші дати, включаючи дату подання повного опису після попереднього опису і дату виставочного пріоритету;
 - (31) — номер(и), пріоритетної заявки згідно з Паризькою конвенцією;
 - (32) — дата подання пріоритетної заявки;
 - (33) — код країни пріоритетної заявки;
 - (51) — Міжнародна патентна класифікація;
 - (54) — назва винаходу;
 - (61) — основний патент;
 - (62) — дані щодо раніше поданої заявки;
 - (63) — дані про раніше подану заявку, відповідно до якої даний документ є продовженням;
 - (64) — номер перевиданого патенту;
- До обов'язкового мінімуму, за певних умов, можуть входити такі елементи категорій:
- (40) — дата(и) подання документа для загального ознайомлення;
 - (41) — дата подання нерозглянутої заявки для ознайомлення;
 - (42) — дата подання акцептованої заявки для ознайомлення;
 - (43) — дата публікації нерозглянутої заявки;
 - (44) — дата публікації акцептованої заявки;
 - (45) — дата публікації патенту;
 - (46) — дата публікації тільки пунктів формули;
 - (47) — дата подання патенту для загального ознайомлення;
 - (70) — ідентифікація осіб, що причастні до патентного документа;
 - (71) — повне ім'я або найменування заявника(ів);

- (72) — повне ім'я винахідника(ів);
- (73) — повне ім'я або найменування патентовласника(ів);
- (75) — повне ім'я винахідника, який є також і заявником;
- (76) — повне ім'я винахідника, який є також заявником і патентовласником;
- (86) — заявочні дані міжнародної заявки (номер, дата і мова);
- (87) — дані про публікацію міжнародної заявки(номер, дата і мова);

Коди (75) і (76) призначені для країн, в яких винахідник і заявник повинні бути однією і тією ж особою.

У разі публікації патентних документів цифрові коди ІНІД подаються в круглих дужках перед відповідним бібліографічним елементом.

**КОДОВІ ПОЗНАЧЕННЯ КРАЇН, АДМІНІСТРАТИВНИХ
ОДИНИЦЬ І МІЖУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

1. Австралія	— AU
2. Австрія	— AT
3. Великобританія	— GB
4. Канада	— CA
5. Російська Федерація	— RU
6. США	— US
7. Франція	— FR
8. ФРН	— DE
9. Швейцарія	— CH
10. Японія	— JP
11. ВОІВ	— WO
12. ЄПВ	— EP
13. ОАРІ	— OA
14. АРІРО	— AP

Адреса особи, яка
подає клопотання

До Науково-дослідного
центру патентної експертизи
України

Клопотання
про проведення експертизи по суті заявки
на видачу патенту України на винахід

Я (Ми)

(повне найменування фізичної особи, яка подає клопотання)

подаю (ємо) клопотання про проведення експертизи по суті заявки реєстр.
№ на видачу патенту на винахід

(повна назва винаходу)

до клопотання додаю (ємо)³:

Звіт про пошук, здійснений пошуковим органом

(назва пошукового органу)

що зареєстрований Департаментом України, на _____ аркушах.

Рішення експертизи про видачу охоронного документа за заявкою
реєстраційний № _____,
що подана до Патентного відомства _____, пріоритет _____,
на _____ аркушах.

(Назва країни)

Квитанція про сплату мита у розмірі _____ крб.
за проведення експертизи по суті.

Документ, що підтверджує право на звільнення від сплати мита
або зменшення його розміру.

Додаткові матеріали у складі _____ на
_____ аркушах.

Підпис (си)

М.П.

Дата

Клопотання від юридичної особи підписує керівник, підпис якого
скріплюється печаткою.

³ Необхідно помітити знаком X

Клопотання
про видачу патенту України
без проведення експертизи заявки по суті

Я (ми)

(повне найменування заявника (ів))
прошу (просимо) видати під відповідальність власника (ів) патенту і без гарантії чинності останнього патенту України за заявкою на винахід

(назва винаходу)
поданою _____ і зареєстрованою в науково-Дослідному
(вказати точну дату подання заявки)
центрі патентної експертизи за номерами:
вихідний номер _____ , номер реєстрації

(азначити номера відомі заявникові)

Дата

Підпис

СОДЕРЖАНИЕ

Вступ	3
Розділ 1. Патентно-інформаційна діяльність в правовій системі інтелектуальної власності	4
1.1. Об'єкти інтелектуальної власності.....	5
1.2. Центральні органи державної влади у сфері охорони інтелектуальної власності	10
Розділ 2. Патентна документація як основа патентно-інформаційної діяльності	15
2.1. Патентно-інформаційна діяльність: поняття та зміст .	15
2.2 Патентна документація	18
2.3. Системи класифікації винаходів	27
2.4. Види патентного пошуку	33
2.5. Патентні дослідження	37
2.6. Нові інформаційні технології у патентно-інформаційній діяльності	42
Розділ 3. Об'єкти промислової власності	50
3.1 Винаходи (корисні моделі)	50
3.1.1. Заявка на видачу патенту на винахід (корисну модель)	55
3.1.2. Експертиза заявки на винахід	59
3.2 Промисловий зразок	63
3.3 Знаки для товарів і послуг, фірмові найменування	65
3.4 Зазначення географічного походження товарів	69
Розділ 4. Міжнародні договори та конвенції у сфері охорони промислової власності.....	73
4.1. Всесвітня організація інтелектуальної власності	77
4.2. Паризька конвенція з охорони промислової власності.....	77
4.3. Договір про патентну кооперацію	80

4.4. Регіональні угоди	82
4.5. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків	87
4.6. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків	89
Висновки	91
Додатки	92

Навчальне видання

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Рецензенти:

Кушнарєнко Н.М., доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член Міжнародної академії інформатизації,
завідуюча кафедрою книгознавства та фондознавства
Харківської державної академії культури;
Прохорова В.Г., завідувача сектором патентної
документації відділу технічної літератури

Комп'ютерний набір та верстка *Яшиш С.В.*

План 2003

Підписано до друку 18.01.2003. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн.ан. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 7,25. Обл.-вид. 3,3.
Наклад 100. Зам. №

ХДАК, 61003, Харків-3, Бурсацький спуск, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК